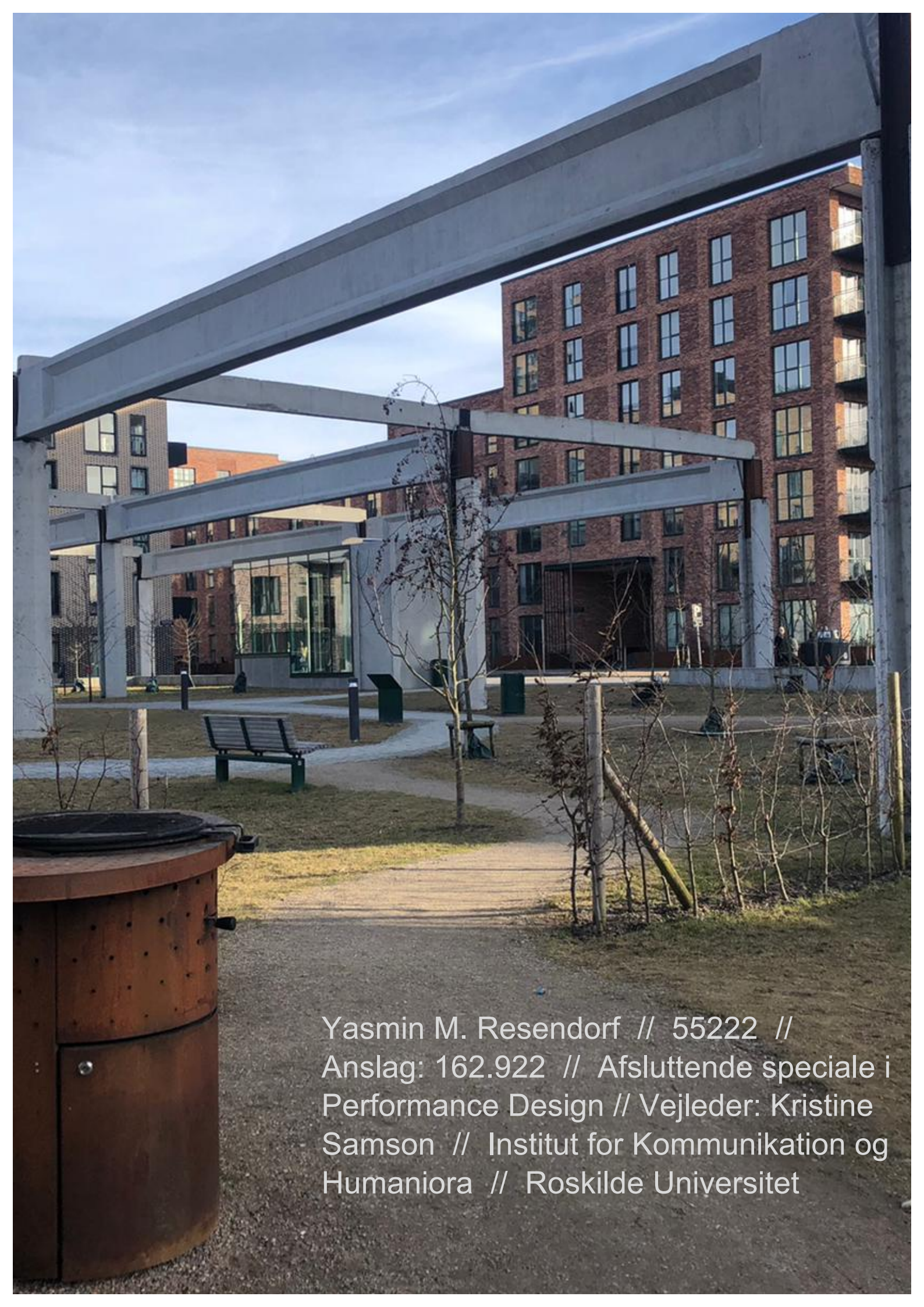

Et performativt blik på en ny bydels
potentiale for vitalitet.

GRØNTTORVET

Yasmin M. Resendorf // 55222 //
Anslag: 162.922 // Afsluttende speciale i
Performance Design // Vejleder: Kristine
Samson // Institut for Kommunikation og
Humaniora // Roskilde Universitet

Indhold

Abstract	4
Problemfelt	4
Motivation	8
Videnskabsteoretisk redegørelse	12
Metode og forskningsdesign	16
Autoetnografi som metode	16
Triangulering som design.....	18
Go-along	19
Autoetnografi.....	21
Fortrolighed og etik	24
Afsenderens kulturelle, ideologiske og historiske referenceramme	25
Teori.....	28
Kritikken af den moderne byplanlægning.....	28
De fire betingelser for diversitet.....	32
Det glatte og det stribede.....	35
Transformativ empowerment	38
Analyse	39
Monotoniens æstetik	42
Fællesskabet for de indviede	58
En planlagt bydel	66
Opsamling på analysen	72
Kritiske refleksioner	74
Diskussion og perspektivering	75
Formuleringer for vitalistisk planlægning	80
Litteraturliste	82

Abstract

This thesis investigates the extent to which the neighborhood Grønttorvet's physical-material and socio-spatial organization enables the potential for vitality in the area. It does so by drawing on performative and sensory methods which use urban theories and situated knowledge through interpretive autoethnography in combination with situated ethnographic data-collection. Using Gilles Deleuze and Félix Guattari's notions of the smooth and striated space, negotiations which take place at the crossroads between the two are identified, in order to evaluate the capacity for change as one of the necessary conditions for vitality. Additionally, using Jane Jacobs' critique of modern city planning as well as her four essential conditions for city diversity, the potential for diversity as another precondition for vitality, is investigated. The thesis finds that the physical-material and socio-spatial organization in Grønttorvet is characterized by an overall feeling of homogeneity which is reinforced mainly through a process of striation of the space. Although possibilities for affecting and changing the physical-material and socio-spatial conditions in the area exist, the general conditions for diversity in the area are compromised, which might influence the neighborhood's capability to absorb new input and withstand future challenges. Future research should focus on supplementing the current study with data-collection from additional human and non-human sources, in order to truly encompass the complexity of the dynamics between humans, materialities and relations. The thesis comes to fruition with suggestions and perspectives for making cities with capacity for changing as the world changes around and in it.

Problemfelt

Fra Valby station over broen langs Gammel Køge Landevej og til højre ved Harley-forhandleren finder jeg min vej til Grønttorvet. Jeg bevæger mig forbi Lidl hvor et par af kvarterets beboere passerer med tunge indkøbsposer osv. ned ad Torveporten. Med Grønttorvets showroom i ryggen står jeg og kigger på det endnu ufærdige landskab: Langarmede gravemaskiner og cementblandere er ved at lægge sidste hånd på projektet som ellers står skarpt så snart jeg rejser øjnene fra jorden og ser rundt på de brune og grå

bygninger med store vinduer og brede altaner. Det er svært at forestille sig at området her indtil for få år siden var kendt som et kunstnerisk samlingspunkt, og flere år forinden, en vigtig brik i Københavns daglige engrosforhandling af frugt og grønt. Siden beslutningen i 2011 blev taget om at rive det meste af det gamle Grønttorv ned og omdanne til beboelse, er udviklingen gået så stærkt at de første beboere, herunder mig selv, min veninde og min daværende kæreste, kunne flytte ind allerede fra efteråret 2017 (Københavns Kommune, 2019).

De gange jeg har besøgt Grønttorvets officielle hjemmeside, er jeg blevet mødt af behagelige billeder af velfriserede børn med hænderne begravet i højbedets muld og illustrationer af beboere gavmildt spredt ud over de mange solrige altaner (FB Gruppen A/S). Den tilhørende tekst har lovet mig en bydel fyldt med grønne oaser, fællesskaber, mangfoldighed og nærvær, et sted som lægger op til en *“snak over hækken”* og *“leg mellem husene”*. Den arkitektoniske vision er heller ikke til at tag fejl af - her kan man finde et varieret facadeudtryk, levende bebyggelse, og et klart ønske om at bevare det gamle Grønttorvs-DNA; *“Når du vælger en bolig på Grønttorvet, får du mere end bare en kvalitetsbolig midt i København. Du får sjæl.”* (FB Gruppen A/S). Nærbillederne kæler for beskuerens øjne, når de viser harmonisk placerede rødstensmursten, klassiske vogngrønne vinduer, og lyse svanekøkkener i moderne nordisk stil. Designopgaven er blevet uddelt til forskellige tegnestuer, og således har hvert hus sit eget personlige udtryk og tema; Rhododendron Hus med de hvidlakerede afrundede altaner, Iris Hus med sit dramatiske og unikke facadeudtryk og Lathyrus Hus med sit industrielle udtryk inspireret af den historiske Håndværkerby. På trods af de mange variationer kan jeg dog føle mig helt tryk ved at alle bygninger fremstår harmonisk og æstetisk, således at mine øjne skånes for at blive alt for forstyrrede.

Grønttorvet er bare ét af en lang række nye boligprojekter der er sprunget op de seneste år i København. I takt med stigende bolig-mangel, er Københavns Kommunes byggeaktivitet steget eksponentielt, og bare i 2017 blev der opført hele 5.100 nye boliger, sammenlignet med 1.000 i 2011 (København Kommune, 2018). Ifølge Københavns Kommunes egen arkitekturpolitik for 2017-2025, skal der være fokus på bæredygtighed, fællesskab og plads til diversitet, både beboere imellem, men især æstetisk variation der

stimulerer sanserne (Københavns Kommune, 2017). Beboere skal være i centrum og der skal bygges i en menneskelig skala. Ydermere skal den kulturelle arv være tydeligt integreret i nybyggeriet, som skal fortælle en unik historie som adskiller sig fra andre nybyggede boligområder. Således har Carlsberg bevaret en række fredede bygninger, Sluseholmen er inspireret af hollandsk kanalarkitektur og Bellakvarteret har det internationale konferencecenter og lufthavnsforbindelsen som omdrejningspunkt (Udviklingselskabet Carlsberg Byen P/S 2021; Danica Pension 2021; Bellakvarter Projektselskab 2021). Og på Grønttorvet er det så den grønne oase og spiselig beplantning der er i centrum.

Tilbage på Grønttorvet står jeg så her for enden af kyssestien i Geraniumrækkerne og kigger ned ad gaden med Ranunkel Hus og Astrantia Hus i horisonten. Her er det meningen at jeg skal mærke forskelligheden i facaderne, det summende liv og mangfoldigheden - så hvor kommer denne insisterende følelse af ubehag fra? Hvorfor føler jeg mig pludselig som det lille barn i kejserens nye klæder, der hører de beundrende blikke og rosende ord, men tydeligt ser en kejser spadserende i sit undertøj?

Et hurtigt kig på Byrummonitor's debatsektion viser dog at jeg langt fra er den eneste der står tilbage med en grim smag i munden over udviklingen. Her bliver de nye byggerier beskyldt for at være et udtryk for en copy-paste-kultur, hvor variationen i facaderne agerer sovepude for ægte kvalitet, og tendensen et udtryk for arkitektens forsvindende lille rolle i den moderne profitorienteret bygningsproces (Willacy, 2020). Andre mener at ansvaret også bør ligge på arkitekten der i det seneste århundrede har haft de funktionalistiske briller godt svejset fast, af frygt for at afvige fra de ensformige kassebygninger (Maegaard, 2020). Kritikken har sågar udformet sig i en semi-etableret nordisk folkebevægelse med det revolutionære navn 'Arkitekturoprøret', der kort sagt er imod den moderne byudvikling og hylder ældre arkitektur (Arkitekturoprøret, 2021). Arkitekturoprøret kræver i deres manifest at de nybyggede miljøer skal genoptage kontakten med almindelige mennesker og vise hensyn til omgivelserne og stedets ånd. De eftersøger en større ydmyghed og respekt overfor de gamle byggerier og ser gerne fortidens arkitektur anvendt som blueprint til fremtidige byggerier. Deres nostalgiske og konkrete løsninger lyder umiddelbart simple, men når ikke fat om roden til problemet.

Et navn som ofte dukker op både på Byrummonitor og i diverse internationale tidsskrifter, er den norske forsker og underviser John Pløger. I hans bog *Den vitale byen* fra 2015 kritiserer han netop den moderne byudvikling bl.a. gennem Københavnske eksempler som Nordhavnen og Ørestaden (Pløger 2015, s. 146-153). Han argumenterer for at disse byggeprojekter som omdanner tidligere industri -og havneområder til bolig -og rekreatiomsråder er karakteriseret af 'zombie-urbanisme', som stammer fra såkaldt gentrificeringsplanlægning (Pløger 2015, s. 141). Byen indgår her i en international konkurrence som handler om at skabe det bedst mulige image for investorer og turister, og her bliver globale byforståelser og idealer kopieret i en sådan grad at byens eget unikke liv, udtryk, særpræg og potentiale bliver glemt. En konsekvens af en sådan udvikling bliver typisk, at der planlægges homogene byer til den rige middelklasse der netop passer ind i den partikulære vision for byen, og denne udvikling har indflydelse på hvilke sociale udvekslinger og urbane erfaringer som bliver mulige i fremtiden (Pløger 2015, s. 71). Byerne fremstår i udtryk og diskurs som levende og urbane, men under overfladen er de døde (Pløger 2015, s. 146). Dette er ifølge Pløger et udtryk for overdreven planlægning der antager at byens sociale liv kan kontrolleres gennem en bestemt fysisk indretning men som på trods af flotte ord om mangfoldighed og diversitet, ikke giver mulighed eller plads til den friktion, diversitet og forandringskapacitet som netop er en forudsætning for at skabe liv i byen (Pløger 2015, s. 155, 192). For Pløger er en levende by lig med en vital by, og han læner sig her op ad den tyske filosof og sociolog Georg Simmels vitalitetsbegreb, som handler om individets livskraft, og lyst til at forandre sine egne omstændigheder til det bedre (Pløger 2015, s. 22, 81). En vital by er bæredygtig netop fordi den anerkender at byen er i evig forandring og at denne forandring opstår i mødet mellem både sociokulturelle og fysisk-materielle kræfter (Pløger 2015, s. 136). Den udnytter det potentiale der ligger i byens sociale og mentale kræfter, fremfor at se byen som en statisk utopi der skal planlægges til døde. Det er med udgangspunkt i idealet om den vitale by, og herunder også forandringskapacitet og diversitet som en præmis for vitalitet, at min undersøgelse tager form:

Ved at anvende performative og sanselige metoder, ønsker jeg at undersøge i hvilken grad Grønttorvets fysisk-materielle og sociorumlige organisering muliggør potentialet for vitalitet i området.

Hvilke performative og sanselige metoder der er valgt til at besvare problemformuleringen, vil blive uddybet yderligere i metodeafsnittet. Først ønsker jeg dog at dykke ned i baggrunden for hvorfor valget er landet på netop denne problemstilling, og forklare hvordan min egen interesse i emnet er relateret til metodevalget.

Motivation

Den valgte problemstilling tager udgangspunkt i det nuværende boligområde Grønttorvet, der siden 1958 har været anvendt til engroshandel, som indkøbscenter for grønthandlere og blomsterforretninger med virksomhed i bymidten (FB Gruppen A/S). Før placeringen i Valby, havde Grønttorvet sin faste plads på det nuværende Israels Plads, men blev flyttet ud i takt med den voksende by. I 2011 blev Grønttorvet endnu engang udflyttet, denne gang til Høje Taastrup, hvilket åbnede op for nye muligheder for anvendelse af arealet (Andersen & Mogensen, 2008, s. 8). Senere samme år blev den første udgave af lokalplanen for området vedtaget, og den tyske tegnestue Bolles & Wilson fik til opgave at videreudvikle deres idékoncept i samarbejde med kommunen og investorerne (Københavns Kommune, 2019, s. 7). Med FB Gruppen som projektudvikler, har de stået for uddelegeringen af arkitektopgaverne og disse er blevet fordelt over en håndfuld tegnestuer der har udviklet forskellige koncepter til husene i området (FB Gruppen A/S). I 2016 blev de første spadestik taget og allerede det følgende år stod Hortensia Hus som det første klar til indflytning.

Grønttorvet er en del af en større tendens indenfor byplanlægning i København. Privatfinansierede byggeprojekter skyder op overalt ud fra et ønske om at udnytte tidligere industriområder så byen igen kan få glæde af dem. Dog er området på Grønttorvet unikt til sammenligning med andre nybyggede områder som fx Sluseholmen eller Nordhavn, da placeringen ligger i udkanten af byen og derfor fungerer som bindeled mellem indre by mod nordøst og forstæderne mod sydvest (Andersen & Mogensen, 2008, s. 14; Se Figur 1). Områdets forandringskapacitet og modstandsdygtighed er derfor særligt vigtigt i netop dette område, da den voksende by unægteligt vil have indflydelse på de omkringliggende kvarterer og de beboere som bliver tiltrukket af nabolaget Grønttorvet.

Figur 1 (Københavns Kommune 2021)

Dette er dog ikke den eneste årsag til at netop Grønttorvet er objekt for undersøgelsen - det hænger ligeledes sammen med mine egne erfaringer som tidligere beboer i området. Min egen interesse i Grønttorvet bunder ganske enkelt i en generel bekymring for den Københavnske byudvikling og de konsekvenser den har for vores måde at leve på. Det nybyggede Grønttorv er et omfattende privatfinansieret byggeprojekt, og repræsenterer dermed en større tendens som breder sig med stor hastighed som byerne vokser, men spørgsmålet er i hvor høj grad disse byggerier er bæredygtige på den lange bane? Hvad gør de ved vores byer og hvad gør de ved os? Disse bekymringer er ikke kommet ud af det blå, men er derimod et resultat af de oplevelser og erfaringer jeg har dannet gennem årene. Som tidligere beboer på Grønttorvet er jeg dagligt blevet konfronteret med

området indvirkning på mig, og mine efterfølgende refleksioner har været fremprovokeret af den teoretiske viden om byplanlægning og performance design som jeg har haft med i rygsækken som studerende indenfor feltet.

Min egen motivation for undersøgelsen er i tråd med aktør-netværk teoriens forfader Bruno Latour's appel om at stille videnskabelige spørgsmål om verden omkring os ud fra en 'matters of concern'-tilgang frem for en 'matters of fact'-tilgang (Latour 2004, s. 231). I en forelæsning fra 2003, sætter han spørgsmålstejn ved den måde videnskaben gør kritik, og argumenterer for at oplysningstiden har givet os et videns-ideal baseret på en grundlæggende skepsis om hvorvidt vi kan stole på fakta: Hvad er sandheden? Og hvordan kan vi bevise det (Latour 2004, s. 232)? Denne tilgang har været til vores egen og videnskabens fordel, da idealet har hjulpet os med at afvise myter som engang blev accepteret som værende almen viden. Men i dag har dette videns-ideal udviklet sig til et kritisk monster der tvinger os til at sætte spørgsmålstejn ved selv de mest indlysende fakta og dømme dem som subjektive, hvilket paradoksalt nok har umuliggjort videnskabeligt fremskridt (Latour 2004, s. 227). Latours analyse af nutidens kritiske forskning fremhæver vigtigheden af at kunne identificere de egentlige problemer som vi kan se ude i verden og tage og føle på, at udvide blikket så der fokuseres på helheden frem for blot kontinuerligt at stille spørgsmålstejn ved de samme sandheder og metoderne hvorigennem de er fundet.

Latours appel til den kritiske forskning er meget lig John Pløgers kritik af især den empirisk orienterede del af byforskningen (Pløger 2015, s. 57). Ifølge ham, lader en stor del af byforskningen sig ikke udfordre af den kompleksitet som virkeligheden indebærer, og fokuserer i stedet på rigide metoder og et overdrevent fokus på objektivitet. Som konsekvens bevæger byforskningen sig længere væk fra sit eget felt, og dermed fra virkeligheden. Da virkeligheden ændrer sig med hastige skridt, risikerer videnskaben ifølge Pløger at sakke bagud.

Som en løsning på dette problem foreslår Latour at vi frem for at stille spørgsmålet 'hvad er sandheden?' i stedet stiller spørgsmålet 'hvad er bekymrende?'; han foreslår at vi spørger os selv hvad vi holder af, og hvordan vi har tænkt os at beskytte og bevare det;

han foreslår at vi bevæger os fra 'matters of fact' til 'matters of concern' (Latour 2004, s. 231). Latour ønsker at vi bevæger os i retningen af en 'realist attitude' eller en realistisk tilgang til videnskab, hvor kritik må blive ved med at forny sig selv og se på de processer der sker i det levede nu, frem for at insistere på at sætte spørgsmålstegn ved om fx 'jorden nu virkelig ér rund', i en uendelig cirkel af kritik. For Latour er denne realistiske tilgang en videnskab som tager empirismen til sig og insisterer på at være undersøgende og performativ. Et videns-ideal med udgangspunkt i 'matters of concern' tager subjektive oplevelser og deres konsekvenser alvorligt og undersøger disse på lige fod med objektive data.

Gennem mine egne oplevelser er der opstået en iboende bekymring om hvorvidt de rammer der på forhånd er sat på Grønttorvet tillader diversitet, kreativitet, medskabelse og i sidste ende en omstillingsparat og vital by. Min egen oplevelse har båret præg af en udvikling hvor jeg ved indflytning var inspireret af mulighederne på Grønttorvet og aktivt fulgte processen. Men lidt efter lidt som mit håb og mine ideer blev pillet fra hinanden af lejekontraktens regulativer og bygningernes monotoni, blev min motivation og min lyst til at deltage i fællesskabet forsvindende lille. Min bekymring går på at jeg ikke er den eneste med en nagende følelse af ubehag over denne udvikling, og at den stammer fra en planlægningsstrategi der ikke er i stand til at skabe de nødvendige rammer til at sikre medskabelse, social diversitet og vitalitet. Byen bør generere nyt liv naturligt frem for at suge det ud af de beboere som søger at ændre deres egen virkelighed til det bedre. Hvis denne udvikling fortsætter, risikerer vi da at det byggede miljø skaber en fremtid og en virkelighed der isolerer og ekskluderer de(t) der ikke "passer ind", og i sidste ende fungerer som en usynlig medspiller reproduktionen af konformitet i måden vi handler, oplever og tænker?

Men denne bekymring grundigt identificeret, er det muligt at introducere hvordan undersøgelsen praktisk tager sig ud. Inspireret af Heidegger, argumenterer Latour for at denne nye realistiske tilgang, eller 'realist attitude' som jeg har ladet mig inspirere af, indebærer at vi forstår problemet som en del af et større netværk med mange aktører, frem for blot objektet i form af fakta sat i relation til subjektet:

“It is entirely wrong to divide the collective, as I call it, into the sturdy matters of fact, on the one hand, and the dispensable crowds, on the other. I exclaim in turn “Give me one matter of concern and I will show you the whole earth and heavens that have to be gathered to hold it firmly in place”?” (Latour 2004, s. 246).

I det følgende afsnit vil jeg uddybe hvordan jeg har taget dette forslag til mig, når jeg redegør for den videnskabsteoretiske forståelsesramme der former specialet.

Videnskabsteoretisk redegørelse

Denne undersøgelse befinder sig i et transdisciplinært felt mellem performance design og byplanlægning, og beskæftiger sig med en bekymring for byens kapacitet til at rumme friktion, forandring og forskellighed. Jeg forstår byen som en manifestation af vores tanker, et billede på den måde vi forstår verden og kan forestille os verden. Det fysiske byrum er i en konstant dialektisk relation med subjektet, og skal derfor forstås som en repræsentation af vores forestillingsevner og forståelser af hvordan vi kan leve sammen og organisere os.

Jeg er optaget af at belyse byens strukturer og grænser der holder os fast i handlinger, forståelser og tanker. Mit ønske er at udfordre disse tankemønstre ved at stille spørgsmålstejn ved den dominerende forståelse og brug af byen, og på den måde udvide mulighedsrummet for hvad byen kan være. Specialet vil vise nogle af de underliggende og ikke så italesatte konsekvenser af en bestemt måde at skabe byrum på, og er en opfordring til at åbne et mulighedsrum for at forestille sig en anden verden, hvor muligheder for ukonventionelle måder at være og leve kan blomstre på.

Jeg undersøger her byens mulighedsrum for forandringskapacitet og vitalitet med en sansende, legende og æstetisk tilgang med udgangspunkt i mødet mellem Grønttorvet og min egen krop. Med referencer til situationisterne, Bruno Latour's 'matters of concern' og gennem den autoetnografiske metode, arbejdes med en situeret praksis gennem rummets socio-materielle og æstetisk-sanselige kvaliteter.

Denne undersøgelse udspringer af en årelang bekymring over den verden jeg møder. Det er startet med et ubehag og en undren, og gennem en abduktiv normativ tilgang vil jeg nu i indeværende speciale, forsøge at forstå den uoverensstemmelse mellem mine observationer og den måde byen udvikles og italesættes. Den abduktive viden gør op med den klassiske kausal-logiske argumentation, hvor A bruges til at undersøge B, der fører til konklusionen C. Abduktive metoder bygger i stedet på intuition og en umiddelbar fornemmelse af, hvad det der skal til for at besvare de spørgsmål der bliver fremlagt. Derfor skal dette speciale også ses i en bredere kontekst, som en del af min fortløbende proces omkring undersøgelsen af den mest hensigtsmæssige måde hvorpå vi bygger og bor. Umiddelbart efter denne undersøgelse, er det derfor relevant at få input fra andre borgere på Grønttorvet som kan bidrage med et mere nuanceret billede af de sammenføjninger og tilblivelsesprocesser som jeg selv har identificeret, og bidrage med nye aspekter. På den lange bane, vil det være relevant også at få input fra dyr, planter og mikroorganismer, for at se hvordan de er med til at forme det levede liv i det byggede, da jeg fx har en begrundet hypotese om at det ikke-menneskeliges betydning ikke blot afgrænser sig til byggematerialer og designstrategier.

For at se nærmere på betydningen af mine bekymringer og umiddelbare intuition, har jeg ladet mig inspirere af Latour's 'matters of concern'-tilgang, hvilket er uddybet i forrige afsnit i indeværende undersøgelse. Et videns-ideal med udgangspunkt i denne tilgang, tager subjektet og dets oplevelser alvorlig, og søger at belyse disse.

For at udnytte disse subjektive påvirkninger og gøre dem videnskabelige, har det været en god idé at benytte sansende metoder hvor erfaringer, fortolkninger, følelser og tanker behandles som de videnskabelige data de nu engang er.

Netop dette kan autoetnografien hjælpe med, fordi min erfarende krop og sind, på trods af den etablerede byplanlægnings rosende ord til Grønttorvet, mærkede en lede.

Autoetnografien giver en stemme til denne lede, og er en måde hvorpå mine subjektive erfaringer kan bruges som tankegods i en teoretisk analyse.

“Performance is a very inclusive notion of action; theatre is only one node of a continuum that reaches from ritualization of animal behavior

(including humans) through performances in everyday life—greetings, displays of emotion, family scenes. and so on—to rites, ceremonies and performances: large-scale theatrical events.” (Schechner 1977, s. 1)

Performativitetsteoretikeren Richard Schechner ser på det performative som noget der går ud over teatret, noget der kan finde sted alle steder og på en myriade af måder. Denne måde at forstå performativitet indenfor en bredere forståelsesramme, er noget jeg selv er stødt på i min relation til det fysisk-materielle og sociokulturelle rum, hvor en monoton vækkede en depression og bekymring for det enkelte byrum samt byens udvikling. Ligesom Schechner, arbejder jeg derfor med en udvidet forståelse af performance design, hvor performativitet i denne forbindelse er en ontologi som insisterer på at se verden som tilblivelser, snarere end det er et statisk teoretisk begreb.

Schechners forståelse af performanceteori, har det tilfælles med fænomenologien, at begge har den levede oplevelse som deres epistemologiske udgangspunkt, og at de begge arbejder med en forståelse af viden som situeret og relationelt (Meloncon 2018, s. 101). Det metodiske udgangspunkt for undersøgelsen er netop forankret i denne forståelse af subjektet som situeret i et netværk af relationer, hvor dets erfaringer og umiddelbare perception er en vigtig kilde til data. Men hvor fænomenologien primært beskæftiger sig med, hvordan det allerede eksisterende fænomen sanses og filtreres gennem subjektet, er Schechners performanceteori interesseret i et fænomen eller et objekts tilblivelse, interaktioner og relationer (Meloncon 2018, s. 101). Specialet er netop interesseret i at identificere de tilblivelsesprocesser og relationelle samspil som har potentiale til at danne grobund for vitale kræfter.

Jeg forsøger ikke at finde frem til sandheden om verden, men snarere søger jeg at blive klogere på de tilblivelser og sammenføjninger som verden er konstitueret af. En sådan tilblivelsesontologi er også at finde hos aktør-netværksteoretikerne som ser verden som et relationelt netværk af forbindelser, der også inkluderer ikke-menneskelige aktører, som er i konstant forandring og forhandling. Indenfor aktør-netværksteori forstås et netværk som rhizomatisk, der findes ikke en defineret start eller slutning, netværket forgrener sig som et rodnet der vokser og forandres i kraft af dets omgivelser.

“Hos Deleuze & Guattari består rummet af en mangfoldighed af enkeltdele, der hver især henter identitet fra sine omgivelser. Den samlede struktur for dette netværk af enheder betegnes rhizome. Rhizomet er en rodstruktur, der i forhold til eksempelvis træets centrale rod er decentral og asymmetrisk, og derfor kan det potentielt forbindes på kryds og tværs i det uendelige.” (Juul 2009, s. 27)

De metoder der er valgt for specialet, tager alle udgangspunkt i en forståelse af rummet som i dialektisk relation med subjektet, netop fordi det rumlige bør forstås som en del af et netværk der er uadskilleligt fra betydningen af det sociale, og omvendt.

Forfaderen af aktør-netværksteori, Bruno Latour, var for mange den der inspirerede og grundlagde forståelsen om, at man frem for at undersøge enkelte dele, bør se på relationerne og helheden af det felt der undersøges, (Latour & Porter 1993, s. 2) når man gør videnskab. Latour var selv tværfaglig af netop denne årsag - han nægtede at undersøge verden ud fra et enkelt perspektiv, og insisterede på at skabe viden som havde relationerne og det medierede som omdrejningspunkt (Latour & Porter 1993, s. 4). I indeværende undersøgelse trækkes der også på min egen tværfaglighed, der har givet mig et særligt blik på den verden jeg ser, i kraft af mine studier indenfor spændefeltet mellem performanceteorier og urbane processer.

Denne tværfaglighed kommer til udtryk hos specialets litteraturs to bærende forskere, fortaler for en empatisk urban sociologi Jane Jacobs og forsker i bystudier John Pløger. Begge teoretikere ligger, ligesom min egen forståelsesramme i krydsfeltet mellem byplanlægning og performanceteori, og dette er med til at give specialet sit grundlæggende tværfaglige fokus. Jacobs beskæftiger sig med hvordan rummets fysiske organisering performer, og indretter sin kritik og sine råd til god planlægning ud fra hvad hun har set fungere ude i den levede by, hvor John Pløger har forsket i affektiv urbanisme og eventalisering af byrummet. Specialet har altså et tværfagligt fokus der ligger sig mellem performance design og byplanlægning, mens de anvendte metoder og det ontologiske grundlag der tages udgangspunkt i, ligger indenfor det performative.

Metode og forskningsdesign

Autoetnografi som metode

Fordi der netop tages udgangspunkt i en iboende bekymring for byudviklingen som er opstået i kraft af mine erfaringer som tidligere beboer på Grønttorvet, ønsker jeg at undersøge feltet bl.a. med udgangspunkt i min egen subjektive oplevelse. Her er Norman Denzins fortolkende autoetnografi passende at anvende som den primære metode, da den netop tager udgangspunkt i personlige erfaringer og fortolkninger. Det følgende afsnit søger at præsentere de dele af den autoetnografiske metode som er brugt i besvarelsen af problemformuleringen, mens det følgende afsnit uddyber hvordan disse elementer konkret er anvendt.

Den fortolkende autoetnografi giver mulighed for at få indblik i subjektets oplevelse gennem deres egen fortælling (Denzin 2014₂, s. 2). Denzin forstår fortællingen som performativ netop fordi den beskrevne oplevelse filtreres gennem subjektets egen fortolkning af denne (Denzin 2014₃, s. 7). Så snart en sætning har sin begyndelse ved det personlige pronomen 'Jeg', bliver udsagnet til en begivenhed eller en performance (Denzin 2014₂, s. 10). Sproget er således det diskursive redskab som oplevelsen medieres gennem, og forvandler til en performance. Gennem denne performance dannes der en ny oplevelse hos læseren, som inviteres til at fortsætte fortolkningsarbejdet (Denzin 2014₃, s. 9).

Den fortolkende autoetnografi anvender mange kreative hjælpemidler, som samlet set går under paraply-begrebet 'performativ skrivning' (Denzin 2014₁, s. 4). Formålet er ikke blot at fortælle om oplevelsen, men at vise den gennem leg med eksempelvis opstilling eller formulering. Indenfor den fortolkende autoetnografi kan der dog også findes mere konkrete redskaber, og et par af disse vil blive præsenteret her.

Den dekonstruktive autoetnografi har til formål at sætte spørgsmålstegn ved afsenderens autoritet og alvidenhed. Her kan teksten være rodet eller forvirrende, opdelt i flere stykker,

inkludere flere stemmer, eller der kan blive taget brug af gentagelser, alt sammen for at vise en pointe eller skabe en stemning (Denzin 2014₃, s. 5). Denzin eksemplificerer denne teknik med en autoetnografi skrevet af en kvinde som opdager at hendes mand har haft en affære - her bliver læseren skiftevis introduceret til afsenderens ord, tanker og underbevidsthed, hvilket er tydeliggjort gennem indryk i teksten.

Hukommelsen kan med fordel anvendes i det autoetnografiske arbejde, og de tekster som har minder og overståede øjeblikke som det primære omdrejningspunkt, kalder Denzin for 'mystory' tekster (Denzin 2014₁, s. 14). De er som regel kendetegnede ved gentagelsen af et traume, eller som minimum et vendepunkt i afsenderens liv som kan være med til at forklare eller definere den nuværende situation. En mystory-tekst skaber fortællingen af den personlige historie gennem en montage tekst, som kan tage form af alt fra poesi, billeder, musik, eller en blanding af disse (Denzin 2014₅, s. 10). Formålet er at præsentere en kritik, og i den kritik ligger samtidig en utopisk vision og et ønske om forandring. Det er en god idé at skrive sig ind i tre forskellige diskurs-niveauer, når der skal skrives en mystory-tekst: Den personlige historie, som kan sættes i relation til den 'populære' diskurs, fx historier fra det lokale fællesskab eller fra film som en del af populærkulturen, og endelig den videnskabelige diskurs som tager form af ekspertviden (Denzin 2014₁, s. 14).

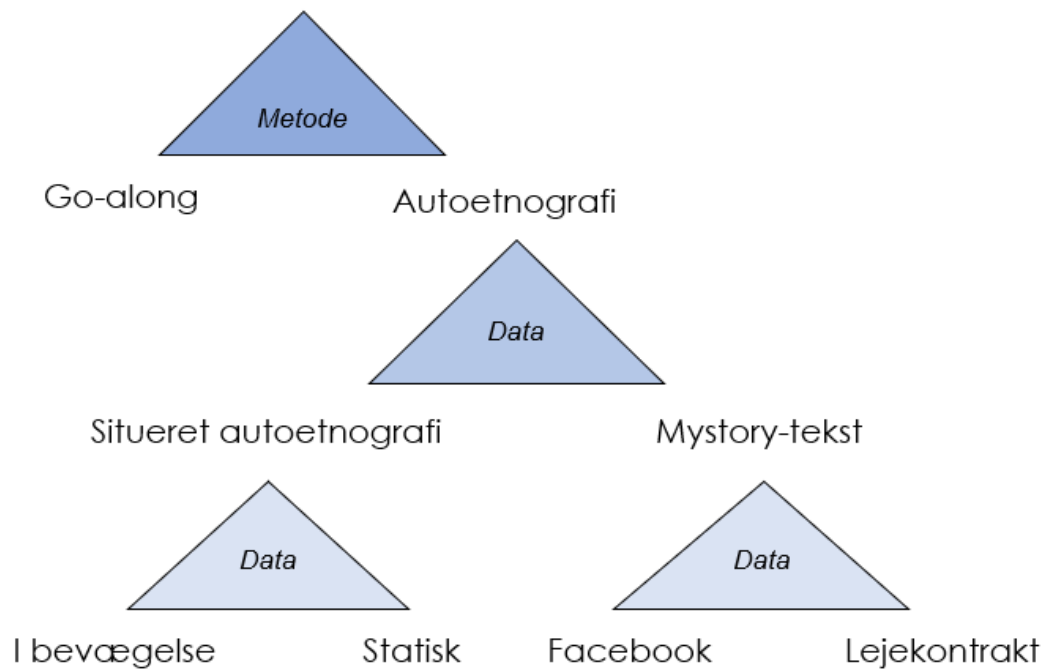
Ligesom der findes redskaber som kan inspirere til den fortolkende autoetnografi, har en række teoretikere opstillet kriterier til hvordan den gode performative tekst bør se ud. Denzin refererer til professor i sociologi og kvindestudier, Patricia Clough, som advarer mod at opstille kriterier for den eksperimentelle tekst da det kan virke begrænsende og fjerne fokus fra de etiske problematikker vi ønsker at fremlægge - en bekymring som jeg deler (Denzin 2014₄, s. 3). Jeg vil derfor ikke uddybe Denzins kriterier til den performative tekst, men blot nævne Cloughs eneste anbefaling som lyder at den performative tekst bør indeholde en grad af kulturel kritik og teoretisk refleksion, hvilket jeg har forsøgt at holde i baghovedet i det autoetnografiske arbejde (Denzin 2014₁, s. 5).

Den fortolkende autoetnografi indeholder forskellige lag, og Denzin redegør derfor for forskellige definitioner som beskriver graderne af sandhed som kan knyttes til en autoetnografi (Denzin 2014₂, s. 12). Fakta er det tætteste vi kommer på sandheden - de

beskriver begivenheder som er sket eller logiske slutninger. For eksempel kan vi med nogenlunde sikkerhed sige hvad temperaturen er i dag eller konkludere at det som regel er mørkest om natten. Faciliteter beskriver hvordan disse fakta bliver levet af subjektet, hvor fiktion er en historie fortalt om enten fakta eller faciliteter, hvad enten disse er sande eller fiktive historier. Ifølge Denzin, er formålet med autoetnografien ikke at komme tættere på fakta, men den handler derimod om narrativer der søger at kommunikere enten faciliteter eller fakta på bedste vis. Da et narrativ altid vil have en grad af fiktion i sig, har det i princippet ingen betydning for sandhedsværdien hvor tæt en autoetnografi er på den objektive sandhed (Denzin 2014₂, s. 13). Autoetnografien som metode eksisterer netop via dens erkendelse af at etnografen altid vil producere historier som indeholder en grad af subjektivitet (Denzin 2014₁, s. 8-9). Den vil derfor altid blive skrevet ud fra en kulturel, ideologisk og historisk referenceramme, hvilket den fortolkende autoetnografi bruger til sin fordel (Denzin 2014₅, s. 6). Her er det vigtigt at være gennemsigtig omkring afsenderens kulturelle baggrund, da denne netop er medforfatter af autoetnografien. Hvordan denne gennemsigtighed er blevet sikret, vil jeg vende tilbage til i afsnittet '*Afsenderens kulturelle, ideologiske og historiske referenceramme*'.

Triangulering som design

Da autoetnografien medieres gennem sproget og formes af afsenderens livshistorie, anbefaler Denzin at triangulering anvendes således at der inddrages flere perspektiver (Denzin 2014₁, s. 13). Triangulering bygger på idéen om at anvende to metoder til at belyse et fænomen som vi umiddelbart ikke har adgang til, og Denzin redegør for fire forskellige former for triangulering: Data, forsker, teori -og metodetriangulering (Turner & Turner 2009, s. 171-172). Hvor man indenfor metodetriangulering anvender to metoder til at belyse et fænomen som vi ønsker at blive klogere på, går datatriangulering ud på at anvende forskellige former for data, da data fra en enkelt kilde ikke kan stå alene. Figur 2 viser hvordan henholdsvis metodetriangulering og datatriangulering er anvendt i forskningsdesignet, noget jeg ønsker at uddybe yderligere i følgende afsnit.

Figur 2

Go-along

Min egen rolle som tidligere beboer på Grønttorvet åbner op for en række muligheder der tillader at undersøge et felt hvor minder og oplevelser er tilknyttet. Autoetnografien er dog mangelfuld når det kommer til at sige noget om oplevelsen af et område fra en udefrakommendes synspunkt, hvorfor den autoetnografiske metode vil blive suppleret med udtalelser fra en informant uden tidligere kendskab til området (se Bilag 1). Gennem dette første lag af triangulering supplerer henholdsvis autoetnografi og go-along hinanden, for på den måde at komme tættere på undersøgelsesfeltet.

Metoden som skal supplere autoetnografien er inspireret af både go-along interviewet og situationisternes *dérive*, og har til formål at kortlægge informantens oplevelser og fortolkninger i forhold til boligområdet. Go-along interviewet er en hybrid af observation og interview som er særligt velegnet til at undersøge subjektets strøm af oplevelser, indtryk og fortolkninger som opstår i mødet med det fysiske miljø (Kusenbach 2003, s. 458, 463). I praksis tager go-along interviewet form af et interview foretaget på en gåtur med

informanten, hvor informanten undervejs bliver bedt om at tage stilling til omgivelserne eller blot lukkes yderligere op med uddybende spørgsmål (Kusenbach 2003, s. 463). Som navnet angiver, er interviewet en central del af metoden, da det er en måde at tilgå adgang til informantens tankestrøm, information som de ellers naturligt ville have holdt til dem selv (Kusenbach 2003, s. 464). Ud fra et ønske om at undgå at influere informanten mere end højst nødvendigt og dermed sikre at dennes fortolkninger og perceptioner er isoleret fra mine egne, har jeg dog valgt at undlade interviewet og har i stedet givet informanten instrukser forinden som opfordrer til højt at dele indtryk, oplevelser, og refleksioner som de opstår (se Bilag 2). Forsker og professor ved University of South Florida Margarethe Kusenbach, påpeger hvordan det kan være en prøvelse for informanten at blive bedt om at dele sin tankestrøm, da det er en kunstig situation (Kusenbach 2003, s. 464). Fordi informanten af etiske årsager er opmærksom på at deres udtalelser bliver optaget og fordi min nærværende rolle ikke består i at agere sparringspartner eller interviewer, var dette oprindeligt en bekymring jeg delte. Hun påpeger dog også at mængden af informant-interviewer interaktion i en go-along er vidt forskellig, og at plads til informant-initieret tankestrøm eller stille pauser fint kan stå for sig selv (Kusenbach 2018, s. 354). Som det empiriske materiale også vil vise, har det ikke at være nødvendigt at åbne op for informanten gennem spørgsmål eller andre metoder.

Udover go-along interviewet, er der desuden fundet inspiration hos situationisternes *dérive*. Situationisterne søgte at udfordre den kapitalistiske stedsorganisering ved at gå ture gennem byområder og danne utopiske forestillinger om hvordan byen ville se ud hvis den var fri fra forbrugerismens lænker (Bridger 2013, s. 80). *Dérive* var en metode som blev taget i brug for at tage individet ud af hverdagen, i et forsøg på at lukke op for nye oplevelser, indtryk og fortolkninger. Konkret består *dérive* i at bevæge sig gennem et område uden et formål eller en destination, for at gøre det muligt at afsløre observationer som ellers ville blive usynliggjort af hverdagens gøremål. Informanten har derfor ikke fået foræret en rute eller et mål, men er blot blevet instrueret i at lede gåturen i den retning som de nu har lyst til, dog velvidende om at gåturen er tidsbegrænset og at de vil blive bedt om at vende om når de når boligområdets ydre grænse. Som det er karakteristisk for go-along interviewet, er informantens udsagn desuden blevet suppleret af fotografier af de steder

som har gjort særligt indtryk (Kusenbach 2018, s. 358). For at undgå at distrahere eller afbryde informanten unødvendigt, er fotografierne blevet taget umiddelbart efter gåturen.

Et af situationisternes svage punkter bestod i deres manglende evne til at reflektere over deres egen baggrund, holdninger, og kulturelle referenceramme (Bridger 2013, s. 81). Ligesom det autoetnografiske arbejde lægger op til en redegørelse af forskerens sociale og kulturelle referenceramme, er det også nødvendigt at placere informanten som bidrager med deres indtryk og fortolkninger, da disse uundgåeligt vil differentiere sig fra mine egne tidligere erfaringer og måde at se verden på. For at sikre det nødvendige kendskab til informantens baggrund, er der foretaget et efterfølgende interview som redegør for hendes holdninger i forhold til relationen til sine fysiske omgivelser, og hvordan disse holdninger er blevet formet (se Bilag 3). Til formålet er en vejledende interviewguide blevet udformet som spørger ind til både de fysiske omgivelser som informanten er vokset op i, såvel som de fysiske omgivelser som kendetegner der hvor hun drømmer om at bo (se Bilag 4). Hun bliver desuden bedt om at tilkendegive konkrete situationer hvor hun har følt sig henholdsvis tilpas eller utilpas, og tryk og velkommen på vores tur gennem Grønttorvet og i øvrigt, for at redegøre for hvad hun værdsætter og frastødes af når det kommer til hendes fysiske omgivelser, og dermed danne et billede af de værdier der former hendes dømmekraft. Spørgsmålene søger desuden at uddybe hendes oplevelse af hvordan Grønttorvet som helhed performer, og fungerer derfor ligeledes som supplerende materiale til vores go-along, som ligeledes kan inddrages i en analyse. Interviewet støtter sig op ad interviewguiden, men er suppleret af uddybende spørgsmål, ligesom spørgsmålenes rækkefølge følger en naturlig retning baseret på informantens svar frem for en rigid struktureret form. Interviewet er foretaget efterfølgende for ikke at influere informanten unødvendigt inden vores gåtur på Grønttorvet.

Autoetnografi

For at kommunikere min egen oplevelse med Grønttorvet bedst muligt, vil den primære empiri bestå af fortolkende autoetnografisk materiale. Ud fra et videns-ideal der stræber efter at forstå så mange aspekter som muligt af rummets performance, ønsker jeg at belyse feltet fra forskellige perspektiver. Datatriangulering anvendes her da der både

ønskes data som refererer til min egen situerede oplevelse af Grønttorvets fysiske performance, samt data som refererer til min oplevelse med at bo på Grønttorvet og de sociale rammer som bidrager til Grønttorvets performance. Konkret udmønter dette sig i første omgang i to fortolkende autoetnografier om min egen oplevelse på Grønttorvet ud fra henholdsvis en stillestående observerende position (se Bilag 5) såvel som en dérive-inspireret gåtur gennem området (se Bilag 6). Denne form for dataindsamling tager altså form af en situeret autoetnografi og danner således endnu et lag af datatriangulering. Den anden del af autoetnografien udmønter sig i en enkelt fortolkende autoetnografi som anvender data fra henholdsvis Facebook-siden for beboerne på Grønttorvet og lejekontrakten fra mit daværende lejemål i boligområdet (se Bilag 7). Denne form for dataindsamling tager udgangspunkt i min egen oplevelse som beboer på Grønttorvet og tager derfor form af en mystory-tekst. Denne udgør således det sidste lag af datatriangulering. De følgende to afsnit uddyber kort hvilke hjælpemidler der er anvendt i det autoetnografiske arbejde.

Situeret autoetnografi

De situerede autoetnografier består henholdsvis af en 360-graders beskrivelse af området som set ud fra en siddende position i Grønttorvsparken og en beskrivelse af en dérive-inspireret gåtur gennem området. Formålet med disse autoetnografier er at male et billede for læseren af oplevelsen in situ, hvilket er opnået ved at beskrive min egen perception så umiddelbart som muligt, suppleret med stemningsbeskrivelser og eventuelle minder om tidligere oplevelser med området. Beskrivelsen tager derfor form af faciliteter som søger at beskrive fakta som disse er oplevet, så korrekt som muligt. Til dataindsamlingen er der blevet foretaget lydoptagelser af mine egne umiddelbare tanker og handlinger, suppleret med fotografier. Datamaterialet er umiddelbart efter blevet anvendt til at skrive den fortolkende autoetnografi som en gengivelse af min egen oplevelse.

Mystory-tekst

Min egen oplevelse med at bo på Grønttorvet er blevet dokumenteret i form af en mystory-tekst baseret på mine egne minder relateret til forløbet. Der er taget udgangspunkt i en række oplevelser som er knyttet til min egen opfattelse af Grønttorvet som mit hjem, og de forandringer jeg har gennemgået i processen fra indflytning til udflytning, og teksten er derfor opstillet som en montage tekst. Autoetnografien er ikke opsat i en rigid kronologisk rækkefølge, og indeholder i den forstand dele af fiktion, anvendt med det formål at skabe et narrativ som bedst muligt kommunikerer hændelser som de er blevet oplevet. Selve anekdoterne har dog karakter af faciliteter der beskriver fakta som disse er oplevet, frem for imaginære hændelser. I autoetnografien eksisterer der en distinktion mellem hændelsesbeskrivelser som læner sig op ad fakta om hvad der egentlig er sket, og indre tankestrømme og følelser som opstår som reaktion på hændelsen. Denne distinktion er foretaget for at skabe et mere fyldestgørende billede af hele oplevelsen, både den perciperede og den indre følelsesmæssige oplevelse.

Minderne om oplevelserne på Grønttorvet er sat i relation til udsnit af opslag fra den interne beboergruppe på Facebook; ved at referere tilbage til opslag fra beboernes Facebook gruppe ønsker jeg at sætte min personlige historie i relation til den populære diskurs i nabolaget som indholdet på Facebook-gruppen bidrager til. Mine egne oplevelser er desuden suppleret med udsnit af min daværende lejekontrakt tilknyttet lejemålet samt flytteopgørelse som blev modtaget ved udflytning, og indeholder dermed elementer af dokumentanalyse. Disse supplementer er blevet inddraget for at skabe et mere fyldestgørende billede af de omstændigheder som ikke er direkte tilknyttet det fysiske område. Hvor indhold fra Facebook-gruppen bidrager med et indblik i de sociale rammer og populære problemstillinger som eksisterer i nabolaget, beskriver lejekontrakten de juridiske rammer som man lever under som beboer. Begge dele har haft indflydelse på min egen oplevelse og har været med til at forme den iboende kritik som autoetnografien giver udtryk for. Derfor er udklip fra både Facebook-gruppen og lejekontrakten udvalgt på baggrund af mine egne minder og den bekymring som ligger gemt i disse. Disse udklip kan ikke adskilles fra min egen oplevelse, og vil derfor blive analyseret som en integreret del af autoetnografien og ikke som separate data.

Fortrolighed og etik

Den autoetnografiske metode beskæftiger sig som udgangspunkt med et narcissistisk narrativ der følger selvet i dets rejse. Men narrativer og personlige historier inkluderer ofte andre mennesker, og det er også tilfældet i dokumentationen af mine egne oplevelser med at bo på Grønttorvet. Mystery-teksten inkluderer både min daværende kæreste og min veninde som begge spiller hver deres rolle i fortællingen og som har været med til at påvirke min oplevelse med deres personlige overvejelser og bekymringer. De inkluderede personer i mystery-teksten har fået tildelt andre navne for at dække over deres identitet, men på grund af deres relationelle tilknytning til mig som forfatter af autoetnografien, er en simpel navneændring ikke nok til at anonymisere dem fuldstændigt. Derfor har jeg desuden bedt om samtykke til at offentliggøre de tanker og bekymringer som de i tidens løb har delt med mig, og som er blevet medieret gennem min egen oplevelse. Det har været vigtigt at have med i overvejelserne at disse tanker og bekymringer er blevet delt før beslutningen blev taget om at formulere et speciale om tiden på Grønttorvet. I en artikel fra 2010, understreger sociolog og etiker Martin Tolich, vigtigheden af at indsamle samtykke før empirien produceres for at undgå at de involverede parter føler sig pressede til at give samtykke (Tolich 2010, s. 1601-1602). Dette er især vigtigt når de involverede parter er tætte relationer der som regel ønsker at hjælpe og ikke være en unødvendig byrde. Derfor er samtykke blevet indsamlet allerede før skriveperioden og alternative metoder til mystery-teksten er blevet fremlagt for begge parter, så de ikke har følt sig pressede til at indgå samtykke.

Men mine tidligere bofæller er ikke de eneste som er blevet involveret i narrativet. Udsagn fra den interne gruppe for beboerne på Facebook er ligeledes blevet anvendt som supplerende materiale der i narrativet både påvirker min egen oplevelse, og sætter dem i relation til diskursen som hersker i beboerfællesskabet. Da Facebook-gruppen er en lukket gruppe der som udgangspunkt kun har medlemmer som enten er beboere eller tidligere beboere på Grønttorvet, har det været nødvendigt ikke blot at sikre medlemmernes anonymitet, men desuden sørge for at de inkluderede udsagn ikke er blevet offentliggjort. Mystery-teksten er derfor blevet vedlagt som bilagsmateriale, så kun vejleder og censor

har adgang til den, og ingen medlemmers navne er blevet inkluderet i hverken bilagene eller analysen.

Afsenderens kulturelle, ideologiske og historiske referenceramme

Når der arbejdes indenfor autoetnografien hvor der drages på afsenderens erfaringer, bliver den data der produceres, skabt og filtreret gennem netop dén afsenders indre netværk af forbindelser, forståelser, fordomme og fantasier.

Det er både autoetnografiens styrke og vilkår. Det kan også blive en ulempe, såfremt man ikke fremlægger en kontekst til de data der produceres, der kan forklare hvorfor og hvordan afsenderen skaber disse data. Hvis ikke konteksten bliver fremlagt, risikeres det at der skabes en falsk tryghed om hvordan dataene er fremstillet, og dette kan i sidste ende lede til produktionen af ugyldig videnskab.

Netop dette vil jeg forsøge at fremlægge, ved at skabe en gennemsigtighed mellem produceret viden, og det normative udgangspunkt samt den forståelse af konteksten jeg har. Jeg ønsker med andre ord at bringe mine forforståelser frem i lyset og reflektere over de følelser og forståelser der ofte står i skyggen af min egen bevidsthed. For at forsøge at afklare mit normative ståsted, og de praksisser der har været med til at skabe den måde hvorpå jeg ser og tænker om verden.

Nogle af de fundamentale indflydelser, som har sat rammen for min forståelse og oplevelse af verden, er blevet dannet i barndommen og ungdommen. En flytning fra et belastet område i Storkøbenhavn til en villavej i provinsen, medbragte erfaringer om, at blot fordi et område bliver smukt eller æstetisk flot, betyder det ikke at det hæmmer individets selvudfoldelse mindre eller producerer færre begrænsninger - begrænsningerne skifter blot karakter. Skiftet i omgivelserne vækkede en sensitivitet i mig overfor situationer der giver en følelse af at rummet ikke fordrer fri bevægelse og udfoldelse, og skabte en nysgerrighed overfor rummet som relationelt.

En af de ting der har givet en retning på min opmærksomhed, er mine studier indenfor performance design. Her har jeg etableret et vitalistisk, utopisk og transdisciplinært felt, med en opmærksomhed rettet mod relationer mellem forandring, modstand, overskridelser og grænser. Indenfor performance design bruges sanser, æstetik og leg som værktøjer til at åbne mulighedsrum for forandringsskabende processer. Min egen normative opfattelse af forandringsprocesser er yderligere formet heraf; for mig er vejen til selvrealisering gennem kreativ udfoldelse og plads til forskellighed. Dette perspektiv kommer fra forståelsen af, at menneskers tanker om det mulige og deres fantasi er en afspejling af de eksisterende rammer for det fysisk-materielle og de socio-kulturelle praksisser heri. Gennem personlige og akademiske erfaringer, har jeg altså oparbejdet en sensitivitet for strukturer og kulturer der påvirker og begrænser kapaciteten til at tænke ud over det der er. Jeg har derfor en særlig interesse for processer der arbejder med at undslippe realitetsmagten, de sociale normer og hverdagens rammer, der begrænser vores tanker, drømme og forestillinger.

Teori

For at undersøge Grønttorvets potentiale for vitalitet, må der først redegøres for hvilke forudsætninger der er nødvendige for at vitalitet kan opblomstre. John Pløger som læner sig op ad Georg Simmels forståelse af vitalitet, argumenterer for at både byens diversitet og forandringshastighed er klare forudsætninger for vitalitet (Pløger 2015, s. 81).

Forandringshastighed hænger unægteligt sammen med byens forandringskapacitet, som skal være i god form for at danne grobund for vitalismen. Forandringen sker i det Pløger kalder sammenføjninger, hvilket er en oversættelse af Deleuze og Guattari's assemblage (Pløger 2015, s. 26). Det er i disse sammenføjninger af økonomiske, sociale, teknologiske og kulturelle kræfter at de vitalistiske kræfter opstår. Derfor er der altså behov for social og kulturel diversitet, forskelle, individualitet, og mangfoldighed, for at forandring kan opstå kontinuerligt og derved holde byen i live.

Her kan den amerikanske aktivist og teoretiker Jane Jacobs i kombination med de franske filosoffer Gilles Deleuze og Félix Guattari supplere hinanden teoretisk da de netop beskæftiger sig med disse to forskellige betingelser for vitalitet; diversitet og forandringskapacitet. I det følgende afsnit redegøres der for henholdsvis Jane Jacobs kritik af den moderne byplanlægning og hendes fire betingelser for diversitet, samt Deleuze og Guattari's teori om det stribede og det glatte. Teorierne vil desuden blive sat i relation til vitalitetsbegrebet med udgangspunkt i John Pløgers definition og det vil blive uddybet hvordan disse teorier anvendes i det analytiske arbejde. Til slut i afsnittet vil der blive redegjort for empowerment-begrebet, da dette begreb er tæt forbundet med et områdes forandringskapacitet.

Kritikken af den moderne byplanlægning

I sit hovedværk fra 1961, *The Death and Life of Great American Cities*, fremlægger den amerikansk-canadiske teoretiker og aktivist, Jane Jacobs en kritik af de principper som ligger bag moderne ortodoks byplanlægning (Jacobs 1961, s. 1). Dette inkluderer bl.a. tendensen til at rive hele nabolag ned og bygge superblokke og privat finansierede boligprojekter op, da disse nabolag har det med at lukke sig om sig selv (Jacobs 1961, s.

4, 9). Hun giver derfor heller ikke meget for inddelingen af byen i zoner, en tendens der også bidrager til lukkede nabolag (Jacobs 1961, s. 115). Hendes kritik går især på at disse boligprojekter ikke lytter til de fremtidige beboeres behov, men er drevet af profit frem for mennesker (Jacobs 1961, s. 15). Nybyggerierne er for dyre for både den lavere klasse og for de små virksomheder, og resultatet er alt for ofte manglende diversitet og udbredelsen af kommercielle monopoler (Jacobs 1961, s. 4, 71).

Især går hun dog i kødet på Ebenezer Howards utopiske *Garden Cities*, som hun mener er den primære inspirationskilde til nutidens semi-forstæder (Jacobs 1961, s. 17). Havebyen var oprindeligt en reaktion på industrialiseringens urbanisering og de trange kår som bylivets arbejderklasse levede under, og den fandt fodfæste rundt om i verden i starten af det tyvende århundrede. Med landsbyen som ideal var formålet at gendanne forbindelsen til naturen med fokus på selvforsyning og omfattende planlægning af alt fra skoler og boligbebyggelse til landbrug og industri (Jacobs 1961, s. 17-18). Samtidig skulle befolkningstallet kontrolleres og holdes nede, og havebyerne var på den måde et direkte modsvar til den voksende storby. Jacobs tager udgangspunkt i amerikanske eksempler, men hjemme i Danmark var udviklingen også at finde, primært som en reaktion på første verdenskrigs boligmangel i byerne (Ravn & Dragsbo 2018, s. 63). Forstæderne i udkanten af de store byer blev de første til at få gavn af de nye havebyer, som var baseret på den eksisterende danske kolonihavekultur og boligforeningslivet (Ravn & Dragsbo 2018, s. 60). Frem for at eksistere som fuldblods-havebyer, var de danske havebyer som regel afhængige af byens industri, hvilket placeringer som bl.a. Gentofte og Brønshøj vidner om (Ravn & Dragsbo 2018, s. 64).

Selvom Howards havebyer fra midten af det tyvende århundrede undergik kritik og blev stemplet som småborgerlige, er idéen om havebyerne genopblomstret indenfor de sidste ti års byplanlægning i Europa, og en af Jacobs mest centrale pointer er netop at den moderne byplanlægning i dag er så stærkt influeret af den paternalistiske tilgang til byplanlægning at vi knapt nok lægger mærke til det (Ravn & Dragsbo 2018, s. 49, 58; Jacobs 1961, s. 16, 19). Indenfor denne form for autoritære byplanlægning, bliver lokalområdet visualiseret ud fra en statisk utopi hvor der ikke gøres plads til nye idéer, initiativer eller forandringer som ikke på forhånd er medregnet i planlægningsfasen.

Borgerne er som udgangspunkt passive brikker som må indordne sig, og allerhøjest kan borgerne indregnes i planlægningen som medskabere af dele af deres lokalområde - men rammerne for hvad der skabes, er sat på forhånd.

Den moderne byplanlægning er ifølge Jacobs et forsøg på at planlægge hele nabolag ud fra et utopisk ideal, frem for at lytte til befolkningens egentlige behov, eller at arbejde med liminale rum som fx forladte bygninger der står uden defineret brug og betydning. Men dette resulterer i en uærlig og falsk orden som direkte modarbejder mulighederne for vitalitet i byen (Jacobs 1961, s.14-15). En vital by for Jacobs handler om byens omstillingsparathed og forandringskapacitet. Kan byen omstille sig i forhold til dets borgeres ønsker og behov? Har nabolaget de nødvendige redskaber til at reagere på de forandringer som uundgåeligt sker når byen vokser sig større (Jacobs 1961, s. 144)? Kan den modstå dannelsen af slumkvarterer (Jacobs 1961, s. 274)? Er der plads til rige og fattige, kultur og virksomhed, unge og gamle? Kan nyopstartede firmaer uden overvældende økonomisk kapital opblomstre og sætte rødder imellem de veletablerede og velfinansierede firmaer?

Ifølge Jacobs går vejen til vitalitet gennem planlægning af byer som fordrer diversitet og rummer den friktion der medfølger. Denne opfattelse af diversitet som en betingelse for løbende forandring og i sidste ende vitalitet, deler hun med John Pløger, som inspireret af Georg Simmel argumenterer for, at livet i byen bliver skabt af relationelle kræfter og møder mellem forskellige individer og fællesskaber (Pløger 2015, s. 81). Ifølge Pløger bliver potentialet for vitalisme i et område intensiveret af udefrakommende kræfter og byplanlægningen bør derfor indtænke og styrke det åbne system, så nye udvekslinger og interaktioner kan danne basis for forandring (Pløger 2015, s. 26). Jacobs forklarer, at byen heldigvis selv kan generere diversitet, fordi mange mennesker samlet på ét sted, også betyder at de mange mennesker er forskellige og dermed har forskellige behov som skal opfyldes. Som et eksempel på dette fremhæver Jacobs de små virksomheder som eksisterer side om side med de store virksomheder (Jacobs 1961, s. 145). En lille virksomhed er afhængig af deres snævre marked, og har derfor brug for en stor variation og mængde af kunder og de placerer sig derfor som oftest i byen. Den lille virksomhed kan heller ikke eksistere uden andre virksomheder i nærheden, modsat de store virksomheder

som har varehuse tilknyttet. De mange muligheder som byen skaber, genererer altså diversitet. Men kun hvis byplanlægningen tillader det, kan det for alvor trives og blomstre - her opstiller Jacobs fire betingelser der i kombination med hinanden, kan anvendes til at sikre diversitet i byen.

Indenfor moderne byplanlægning hersker der en myte som har været med til at formulere idéen om at byen bør inddeles i zoner (Jacobs 1961, s. 222). Denne myte insisterer på at blandet brug af byen, eller 'mixed uses' er problematisk rent æstetisk, og at denne æstetik inviterer til et brug af byen som er ødelæggende for den. Myten går på at blandet brug af byen inviterer til "traffic congestion" og "ruinous uses", men ifølge Jacobs er det netop manglen på den diversitet, som er en konsekvens af mixed uses, der er ødelæggende for byen. Jacobs argumenterer for at den æstetik som blomstrer ud fra monotonien, er mindst lige så forstyrrende som mixed use:

"But esthetically, it unfortunately also carries with it a deep disorder: the disorder of conveying no direction. In places stamped with the monotony and repetition of sameness you move, but in moving you seem to have gotten nowhere. [...] This is a kind of chaos." (Jacobs 1961, s. 223)

Jacobs henvender sig her til den moderne byplanlægnings super-blokke og de profitsøgende investorer som står bag (Jacobs 1961, s. 224). Ifølge Jacobs ligger der i deres monotone byggeprojekter en fejlslagen antagelse om at ægte diversitet er rodet og forstyrrende, hvorfor orden og monotoni tilstræbes. Men ifølge hende selv, er det netop monotonien der skaber kaos. Et områdes monotoni kan dog sommetider indenfor den moderne byplanlægning blive forsøgt skjult ud fra et ønske om at skabe en heterogen æstetik, hvor der integreres æstetiske forskelle mellem bygninger, selvom der ikke eksisterer egentlige forskelle. Men fordi egentlige forskelle mellem bl.a. brugen af bygningerne ikke eksisterer, bliver det tydeligt at de visuelle forskelle blot er overfladiske og dækker over en iboende monotoni. Harmoni frem for kaos kan derfor ifølge Jacobs lykkes mere succesfuldt ved blot at skabe nabolag som indeholder flere funktioner til at begynde med.

De fire betingelser for diversitet

Jacobs argumenterer for at et område nødvendigvis må have mere end én primær funktion, og helst flere end to (Jacobs 1961, s. 154). Hun skelner i den forbindelse mellem primært og sekundært brug af et område: Hvor primære brug forankrer folk til en bestemt bygning og kan tage form af alt fra kontorer og lejligheder til museer og forlystelsesparker, udgør sekundære brug de funktioner som opstår som følge af de primære - eksempelvis restauranten som opstår ud fra et behov for at brødføde de ansatte fra den nærliggende fabrik (Jacobs 1961, s. 161-162). Behovet for flere funktioner samlet det samme sted opstår ud fra en tese om at området aldrig må 'stå tomt' og helst skal befolkes af flere forskellige grupper på samme tid, fx både turister, beboere og skolebørn (Jacobs 1961, s. 164, 174). Hvis der kun er beboelse i et område, men ingen kultur eller industri, vil området ligge øde hen i alle hverdagens dagtimer og den samme gruppe mennesker ender med at anvende og forme området uden indflydelse udefra. Området vil lukke sig om sig selv automatisk og skabe grænser mellem mennesker i samfundet (Jacobs 1961, s. 257). Det er dog vigtigt at understrege at mixed use ikke kan stå alene i dannelsen af diversitet i et område, da dette ikke ville skabe reel diversitet. At blande forskellige primære og sekundære funktioner er ikke et mål i sig selv, men en måde at gøre det nemmere for folk af forskellig social og kulturel baggrund at eksistere og mødes.

Den næste betingelse for diversitet, er en kritik af den moderne byplanlægnings tankegang, der fordømmer de mange små gader i byen og forkaster dem som spild (Jacobs 1961, s. 185). Jacobs argumenterer ikke blot for at gader bør være korte og mange, men mener desuden at super-blok projekter er omend endnu værre end lange blokke (Jacobs 1961, s. 186). Selv hvis de fyldes med butikker og promenader, giver de stadig den samme fornemmelse af monotoni som lange gader: "Like mixtures of primary use, frequent streets are effective in helping to generate diversity only because of the way they perform" [min understregning] (Jacobs 1961, s. 186). Derfor er korte gader ikke målet i sig selv, men derimod vejen til at opnå at mennesker blandes på kryds og tværs.

En tredje metode til at opnå diversitet, er blandingen af nye og gamle bygninger, som er nødvendig for at sikre social diversitet. Ny bebyggelse er som regel dyrere at bo eller starte virksomhed op i, og derfor har små butikker og kreative innovative ideer ingen ærlig chance for at overleve (Jacobs 1961, s. 187-188). En anden grund til at nye bygninger aldrig bør stå alene, er at ældre bygninger som regel er mere populære end det 'nye' der tids nok mister sin moderne kvalitet (Jacobs 1961, s. 193). Jacobs advarer især mod hele nabolag som bygges på samme tid, da de fra fødslen er dødsdømt:

“The neighborhood shows a strange inability to update itself, enliven itself, repair itself, or to be sought after, out of choice, by a new generation. It is dead. Actually it was dead from birth, but nobody noticed this much until the corpse began to smell. Finally comes the decision, after exhortations to fix up and fight blight have failed that the whole thing must be wiped out and a new cycle started.” (Jacobs 1961, s.198)

Netop på grund af disse nabolags monotoni, vil enhver forandring af området stikke ud og dømmes af brugerne som en forandring til det værre. Forandringer til det bedre er sjældne fordi nye områder ikke skaber de nødvendige muligheder for økonomisk, social og kulturel diversitet, og i sidste ende bliver disse områder midlertidige, da ingen har lyst til at investere i dem eller slå sig ned på længere sigt. Når disse nabolag bygges som en reaktion på boligmangel vil der skyde så mange lejligheder og huse op på samme tid, at de nødvendigvis må bygges ud fra et standardiseringsprincip for at sikre effektiviteten (Jacobs 1961, s. 212-213). De gamle bygninger, eller blot egentlig variation i nybyggeriet udebliver og diversiteten går tabt. I dag bliver der fx leget med forskellige stil-æstetiske facader med mursten i forskellige mønstre, men murstene er ofte i de samme dimensioner 5 x 7 cm, også vinduer har samme materialer og dimensioner, og alt dette skaber en monotoni der ikke kan skjules af forskellige mønstre.

Jacobs' sidste betingelse handler om densiteten i et område. Ifølge hende, hersker der en tendens indenfor moderne byplanlægning til at forveksle høj densitet med overbefolkning indenfor huse eller lejemål, og dømme begge dele som uønsket (Jacobs 1961, s. 205).

Hvor overfyldte værelser eller lejligheder af indlysende årsager ikke bør tilstræbes, er høj densitet i området med til at sikre diversiteten. Er der for mange mennesker boende under samme tag kan det endda gøre mere skade hvis befolkningstallet i området er til den lave ende, da der så er færre fællesskaber og mindre kultur at søge hen imod når livet indenfor hjemmets fire vægge bliver overfyldt og stressende (Jacobs 1961, s. 208). Som regel er overfyldte enheder dog ikke et aktivt valgt, men nærmere en utilsigtet konsekvens af dårlig planlægning:

“Overcrowded neighborhoods, low-density or high-density, are usually neighborhoods that did not work out when they were inhabited in uncrowded fashion by people who had choice. The people with choice left.” (Jacobs 1961, s. 208)

Jacobs forklarer desuden hvordan det er vigtigt at have øjne på gaden ('eyes on the street') i form af et aktivt byliv med stor tæthed, hvor de mennesker som færdes på gaden og på andre offentlige områder 'holder øje' med hinanden og på den måde giver en følelse af tryghed i bylivet (Juul 2009, s. 17).

I en gennemgang af semi-forstædernes evolution, nævner Jacobs hvordan nabolag i forstæderne med lave befolkningstal på trods af deres kedelige fremtoning, bidrager til en følelse af tryghed og sikkerhed som kan være eftertragtet (Jacobs 1961, s. 209). Men på den lange bane, når byen udvides og forstaden bliver slugt, mister disse nabolag deres eneste eftertragtede kvalitet (Jacobs 1961, s. 210). I stedet bliver de til grå og utrygge områder både uden evne til at skabe liv og uden mulighed for at beskytte sig mod tilflyttere af varierende social og økonomisk baggrund som ikke passer ind i det lille nabolag. Uden den nødvendige vitalitet vil området mangle redskaberne til at omstille sig i forhold til de problematikker som følger med bylivet.

Det er netop nogle af disse problematikker, der har været med til at starte en refleksion og bekymring hos mig, da jeg på egen krop har mærket hvordan Grønttorvet kæmpede med nogle af de problemstillinger som Jacobs fremlægger. Da Valby er en semi-forstad, der har udviklet sig til at blive en del af storbyen, efterhånden som København er vokset, er det derfor mere og mere relevant at indtænke områdets kapacitet for vitalitet og

modstandsdygtighed, da området ikke længere kan forstås som en forstad separat fra storbyen.

Jacobs insisterer på diversitet som en betingelse for vitalitet, gør hendes teorier særligt relevante for min undersøgelse af Grønttorvets forandringskapacitet. Diversitet er her anvendt som et redskab i kampen for en bæredygtig by der kan forny sig selv løbende, og et alternativ til den overplanlægning der ifølge Jacobs, skaber byer der er dødsdømte på forhånd. Hendes kritik af den moderne byplanlægning er desuden i tråd med min egen iboende bekymring i forhold til udviklingen jeg ser i de Københavnske nybyggede områder, og Grønttorvet er et konkret eksempel på et helt nabolag der er bygget på samme tid ud fra et ønske om at tilgodese behovet for flere boliger, eller det Jacobs kalder en super-blok. Samtidig ser jeg også elementer af haveby-konceptet på Grønttorvet, som på deres hjemmeside bryster sig af at være en 'landsby i byen', et ideal der også fremgår af planlagte institutioner og tagterrasser centreret omkring hjemmedyrkede grøntsager og grønne fællesskaber (FB Gruppen A/S). I analysen ønsker jeg primært at anvende hendes betingelser for diversitet samt hendes overordnede kritik af den moderne byplanlægning til at belyse mulighederne for social og kulturel diversitet på Grønttorvet. Desuden vil jeg anvende hendes teorier til at undersøge hvordan Grønttorvet som et super-blok performer i forhold til subjektet.

Det glatte og det stribede

Den franske filosof Gilles Deleuze og den franske psykoanalytiker Félix Guattari er kendt for en lang række filosofiske værker som de har skrevet både sammen og hver for sig (Deleuze & Guattari 1987; Deleuze & Guattari 1994; Holland 1999). Selvom de aldrig har beskæftiget sig konkret med byplanlægning, har deres begreber om det glatte og det stribede rum før været anvendt indenfor byplanlægningsteorien (Juul 2009, s. 27-28). Brugen af deres begreber i nuværende forbindelse hænger sammen med deres optagelse af sammenføjninger og det liminale som essentiel for forandringskapaciteten, hvilket vil blive uddybet yderligere sidst i afsnittet.

Deleuze og Guattari gennemgår i deres værk fra 1987 *A Thousand Plateaus*, forskellen mellem det stribede og det glatte rum, og her bruger de stof som eksempel på det stribede

rum (Deleuze & Guattari 1978, s. 475). Her er vertikale og horisontale tråde flettet ind i hinanden efter et bestemt mønster, og hvor den ene tråd er konstant, er den anden mobil fordi den smyger sig op over og nedenunder den konstante tråd. Det sribede rum er lukket på mindst én side, hvilket også er tilfældet med stoffet. På grund af vævens størrelse, er stof begrænset i bredden, dog ikke i længden, og så har det en begyndelse, en slutning og en midte.

Som eksempel på det glatte rum refererer Deleuze og Guattari til filt og patchwork der modsat det sribede er åbent og ubegrænset til alle sider (Deleuze & Guattari 1978, s. 475). Der er hverken en begyndelse eller en ende, og der eksisterer heller ikke en distinktion mellem et mobilt og et konstant element, da der derimod hersker vedvarende variation (Deleuze & Guattari 1978, s. 176). Selvom filt umiddelbart ser ud til at have en homogen overflade, er det ikke tilfældet med det glatte rum. Her beskriver patchwork det glatte rum bedre, da det tillader konstant forandring, nyskabelse, og variation (Deleuze & Guattari 1978, s. 477).

Det sribede har en begyndelse og udvikler sig, forgrener sig, og blomstrer ud fra et mønster, hvor det glattes udvikling er tættere forbundet med Deleuze og Guattari's rhizome-begreb. Rhizomet breder sig som et rodnet i alle retninger, og konstituerer et netværk af forbindelser, uden ét punkt for begyndelse eller ende.

Selvom de to koncepter på mange måder er modsætninger, eksisterer de kun i deres relation til hinanden, ikke som dikotomier men fordi det glatte konstant bliver forvandlet til det sribede og omvendt (Deleuze & Guattari 1978, s. 474). Livet i byen, på trods af at være kultiveret og organiseret, kan være glat ligesom livet i naturen kan være sribet (Deleuze & Guattari 1978, s. 481). Deleuze og Guattari nævner den urbane nomade som et eksempel på et glat liv i byen; hun rejser fra sted til sted uden at slå sig ned permanent (Deleuze & Guattari 1978, s. 482). Omvendt kan den selvforsynende landmand leve langt ude på landet, men være dybt afhængig af sin egen kultivering, dyrkning og pasning af et afgrænset område.

Selvom de to elementer er afhængige af hinanden for deres eksistens, optager de forskellige roller når det kommer til forandring:

“Nothing is ever done with: smooth space allows itself to be striated, and striated space reimparts a smooth space, with potentially very different values, scope, and signs. Perhaps we must say that all progress is made by and in striated space, but all becoming occurs in smooth space” (Deleuze & Guattari 1978, s. 486)

En anden måde at forstå deres forskellige roller, er at se det sribede som arbejde og det glatte som fri handling. Deleuze og Guattari anvender den oprindelige befolkning i Nordamerikas levevis som eksempel på fri handling i det glatte rum som var Amerika før koloniseringen. Før den Europæiske invadering var arbejde eller slaveri ikke en del af deres liv på samme måde som det efterfølgende blev (Deleuze & Guattari 1978, s. 491). Det er netop i krydsfeltet mellem de to at forandring foregår (Deleuze & Guattari 1978, s. 500). Hvor det sribede rum sætter rammerne, er det glatte rum ansvarlig for tilblivelser indenfor det sribede rums organisering.

Deleuze beskæftiger sig med det vitale som en tænknings vitalisme (Pløger 2015, s. 55). Han ser livet som en række af midlertidigheder og mellemøjeblikke som passerer forbi og erstatter hinanden i ét væk. Disse momenter som farer forbi har karakter af sammenføjninger og møder, eller det som Deleuze selv ville kalde assemblage (Pløger 2015, s. 56). For Deleuze, manifesterer vitale kræfter sig som viljen til betydningsoverskridelse, altså når nye betydninger bliver skabt i sammenføjningen (Pløger 2015, s. 26). Sammenføjninger er altså konstellationer af forskelle som er midlertidige og kontinuerligt bliver erstattet af nye konstellationer (Pløger 2015, s. 115).

Som det kan ses af ovenstående afsnit, er både Deleuze og Guattari optaget af de ting der foregår i krydsfeltet, for det er her forandring - eller det levede, frie liv - foregår. Det er altså i det liminale, eller i mødet mellem det sribede og det glatte at vi finder den forandringskapacitet som er nødvendig for den vitale by. Deleuze og Guattari's begreber om det sribede og det glatte rum vil derfor i analysen blive anvendt både til at identificere balancen mellem det sribede og det glatte i området, og til at tydeliggøre hvor de to mødes og giver vej for det liminale og forandringen. Performative tilgange har en iboende kvalitet for at igangsætte, udfordre eller etablere sammenhænge - det er en tilgang der kan rumme og skabe forståelse i kompleksitet. Da fagfeltet i indeværende, er tværfagligt og

arbejder med en nuanceret forståelsesramme af en bydel, er den performative tilgang det der samler trådende og herigennem et overblik skabes da det kan rumme de komplekse sammenføjninger.

Transformativ empowerment

Transformativ empowerment bør i nuværende forbindelse forstås som en planlægningsstrategi der søger at muliggøre mobilitet nedefra, da dette er afgørende for en dynamisk lokalsamfundsudvikling (Andersen 2007, s. 52). Begrebet er derfor i tråd med anvendelsen af både Jacobs, og Deleuze og Guattari's ovenstående teorier, der ligeledes beskæftiger sig med forandringspotentialer for et sted. I analysen vil empowerment-begrebet blive anvendt supplerende til de øvrige teorier, til at bedømme hvorvidt Grønttorvets fysisk-materielle og sociorumlige organisering giver plads til at beboere og besøgende kan påvirke område og dermed skabe forandring og øget vitalitet.

Empowerment-begrebet relaterer sig desuden til Jane Jacobs' kritik af den paternalistiske tilgang, som den moderne byplanlægning ifølge hende er karakteriseret af. Frem for blot at planlægge et sæt rammer for deltagelse nu og her, handler empowerment om borgernes muligheder for at påvirke deres lokalsamfund og skabe forandring på den lange bane. Henrik Bang differentierer her mellem begreberne mægtiggørelse og myndiggørelse i forhold til empowerment, og her interesserer jeg mig især for førstnævnte: Udviklingen af rammerne for forandring, frem for forandring af individers personlige kapacitet (Andersen 2007, s. 48). Fordi der her fokuseres på den fysisk-materielle og sociorumlige organisering er det udviklingen af rammerne for forandring der er interessant i indeværende opgave. Fokus er på hvordan rummet åbner sig for forandringskabende processer og dynamikker.

Empowerment har netop fokus på betingelserne for at få indflydelse - hvilke rammer er der sat for borgerne i forhold til deres mulighed for social retfærdighed? Empowerment-begrebet bør forstås som en reaktion på en følelse af afmagt, og kan integreres i planlægningen af rummet således at det bliver lettere for borgerne at organisere sig og tage situationen i egen hånd (Andersen 2007, s. 46).

Oprindeligt har begrebet været anvendt i forbindelse med demokratisk deltagelse som fx borgerhøringer, men Richard Levin har udvidet definitionen til også at beskæftige sig med “[...] menneskers mobilisering af kollektive visioner og fantasi, intelligens, kreativitet, entusiasme, mod og energi i en frigørende bevægelse” (Andersen 2007, s. 48) og det er denne udvidede definition der henvises til når begrebet senere vil blive anvendt i en diskussion af Grønttorvets forandringskapacitet. Det er vigtigt at nævne at denne definition bygger på et normativt ideal om anerkendelse af kulturel forskellighed, hvilket igen relaterer sig til Jane Jacobs ideal om diversitet som en nødvendighed for udviklingen af vitalitet i byen (Andersen 2007, s. 52).

Transformativ empowerment bør dog ikke blot inkludere de lokale, men også de besøgende. En utilsigtet konsekvens af empowermentstrategier kan være styrkelsen af såkaldt aflukkende lokalisme, hvor kun de lokale har mulighed for at styrke deres egen sociale kapital (Andersen 2007, s. 55). Dette skaber lokalsamfund som mangler evnen til at optage nye impulser, nytænke og dette kan i sidste ende resultere i polariserede boligområder. Dette relaterer sig netop til vitalismebegrebet, da byen har brug for nye impulser der bryder med det gængse for kontinuerligt at forny sig selv og derved holde sig selv i live.

Analyse

Analysen er opdelt i tre dele ud fra tema, som hver beskæftiger sig med alle dele af det empiriske materiale, dog med naturlige fokuspunkter. Første del af analysen fokuserer på hvordan Grønttorvets fysisk-materielle organisering performer, og tager derfor primært udgangspunkt i de situerede autoetnografier og go-along'en. Der argumenteres for at Grønttorvets fysiske organisering er karakteriseret af ensformighed og gentagelser, og det undersøges hvordan det kan påvirke subjektet i dennes lyst til at påvirke og forandre sine omgivelser. Anden del fokuserer på hvordan Grønttorvets sociorumlige organisering performer, og her tages der især udgangspunkt i mystory-teksten. Her argumenteres der for at Grønttorvets fysiske organisering modarbejder blandingen af beboere og besøgende, og derfor indskrænker mulighederne for social og kulturel diversitet i området.

Der argumenteres desuden for at den sociale organisering på Grønttorvet til trods for at bidrage til opretholdelsen af fællesskaber beboerne imellem, ikke formår at inkludere de beboere eller besøgende som ikke passer ind i de juridiske, sociale og kulturelle rammer der er sat. Tredje del af analysen diskuterer hvorvidt Grønttorvet er et produkt af den paternalistiske byplanlægningsstrategi som er kendetegnende for moderne byplanlægning og fokuserer på de problematikker der er opstået som følge af denne planlægningsstrategi.

Monotoniens æstetik

“Hernede i parken, skriger mågerne ovenover mig. Jeg kigger op på de mange væksthuse, og tænker om det mon er samme producent der har lavet dem alle. De ser ud som kopier af hinanden: et kvadratisk stålskelet med skråtag og glasfag hele vejen rundt. Stål og glas med en baggrund af mursten og himmel. Metal og mursten. Mit blik glider hen ad murværket, følger de røde og brunlige sten. Det ser ud til, at langt de fleste lejligheder har altaner eller terrasser, kun på et af tårnene kan jeg ikke se altaner hvorfra jeg sidder. Jeg kan se en del ud mod parken og mod sidevejene, og på ture rundt i området har jeg set altaner inde i gårdmiljøerne i hver enkelt karré. Altanerne på min højre side er af sortlakeret stål, med en barriere af sorte fladmaste tremmer.

Rektangulære, sorte, fladt og bredt tremmeværn. Nogle af dem har en markise ophængt omkring, der afskærmer for blæst og blikke. Gråbrune markiser bølger frem imellem hver anden/tredje tremme. Alle altaner har ens trækstænger i hver side, der går fra muren til altanen, skaber skrå linjer i samme vinkel hele vejen rundt. Metal og mursten.

Fremfor mig, længst til højre i retning af Gammel Køge Landevej, gentages den rektangulære sortlakerede stålaltan sig, værnet skifter design og tremmerne går på kryds af hinanden. Den rektangulære støbte altanbund gentages fra højre til venstre, hele vejen rundt om parken, ændrer farve når den spreder sig fra bygning til bygning;

gylden, grøn, sort, sort, brun, galvaniseret, gråbrun.

Altanværnets design skifter ligeledes forklædning, fra flade til runde tremmer, til lange glaspaneler, flade tremmer, skift farve. Metal og mursten.

Vinduesrammerne følger altanernes farveleg til punkt og prikke;

gylden, grøn, sort, sort, brun, galvaniseret, hvid, gråbrun.”

(Bilag 5, s. 2-3).

Det første der springer i øjnene i en læsning af de situerede autoetnografier og go-along'en, er ensformigheden i områdets æstetik (Bilag 1, s. 1, 2, 20). Ifølge Jane Jacobs er dette helt klassisk for store byggeprojekter som Grønttorvet, hvor et stilæstetisk homogent område tilstræbes ud fra en præmis om at øjet bliver forstyrret såfremt det udsættes for forskelle eller variation, eller et formentlig større incitament i dag at det økonomisk bedre kan betale sig for projektudvikleren at lave totalentreprise med en håndfuld byggefirmaer. I de situerede autoetnografier dukker gentagelserne op som mantraer der går igen gennem teksten, og understreger ensformigheden i materialerne og farverne: “røde, beige, brune, grå, gule, rødbrune” (Bilag 5, s. 1); “gylden, grøn, sort, sort, brun, galvaniseret, gråbrun.” (Bilag 5, s. 2-3); “Metal og mursten” (Bilag 6, s. 2-4); “bænke i grønt metal, grill og pæle i oxideret jern, tremmer, brosten, mursten der stikker ud” (Bilag 5, s. 5); “Den grønne farve går igen på hele Grønttorvet, den samme farve er valgt for metalhegn, bænke, skraldespande, pæle mm. Grønlakeret støbt metal” (Bilag 5, s. 3). Farverne og materialerne på Grønttorvet er altså karakteriseret af varme og rolige jordfarver, blandet med metal, jern, træ og sten. Disse rolige toner bliver gennem den situerede autoetnografi sat i kontrast til de blå, grønne og gule primærfarver på det gamle Grønttorv, som er blevet vasket af de store betonbjælker der står tilbage og skal signalere Grønttorvets historie (Bilag 5, s. 4; Bilag 6, s. 4).

Gentagelserne i overfladen på bygningerne bliver især understreget i en af de situerede autoetnografier, hvor især de ‘udstikkende’ mursten bliver nævnt gentagne gange som et designgreb der går igen (Bilag 6, s. 1-4): “På bygningen er der røde mursten i forskelligt design; nogle stikker ud, nogle går ind. På den anden bygning er der nogle mørke røde mursten, nogle stikker ud, nogle går ind.” (Bilag 6, s. 1). Citaterne viser, at selvom der er forskellige farver og mønstre på bygningerne, er

det de samme få facadevariationer samt farvepaletter der bruges, hvilket skaber et homogent stilæstetisk udtryk. Det er dog ikke kun materialerne og farverne der går igen, men også hele artikler, såsom drivhusene, altanbundene, trækstængerne, afløbene og gadelamperne der alle er ens og dermed er bidragene til at skabe en arkitektonisk monoton (Bilag 5, s. 1; Bilag 6, s. 2, 3). Gentagelserne eksisterer dog ikke kun på ydersiden af bygningen, men er desuden reflekteret inde bag vinduerne, hvor mange folk enten har hvide lamelgardiner eller hvide hæve/sænke gardiner (Bilag 6, s. 2). I empirien fremstilles der altså et billede af, at den homogene æstetik ikke blot holder sig til byrummet udenfor, men at det også 'tages med indenfor' af nogle beboere.

Hvor gentagelserne og ensformigheden i de situerede autoetnografier i mindre grad bliver artikuleret og i højere grad fornemmes gennem det monotone og de mange gentagelser i teksten, sætter Marie under go-along'en ord på den ensformighed hun bliver mødt med, bl.a. her hvor hun efter at have gået rundt i tyve minutter i området, slipper frustrationerne fri:

“Det er jo ikke sjovt, der er jo ikke nogen farver nogen steder, det hele det er ensfarvet i samme tone. Gråt, rødtligt. [fodskridt høres] Jeg synes det er forfærdeligt at sådan nogle steder de skal ind i København over det hele. De begynder også at få dem ind i byerne – eller ind i midtbyen.

Det er virkelig irriterende for det ser så grimt ud! Og det er så kedeligt.” (Bilag 1, s. 17)

Marie beskriver gentagne gange hvordan området keder hende, og giver udtryk for frustration over den manglende stimulation (Bilag 1, s. 6, 10, 17, 26). Den samme frustration er at finde i mystory-teksten, hvor de monotone bygninger bliver beskrevet som “begrænsende” og “dulmende” (Bilag 7, s. 29). Marie tager sin utilfredshed skridtet videre og giver udtryk for at området er “dystert”, “trist” og at “man bliver [...] deprimeret af at være herude” (Bilag 1, s. 2, 6, 17), en følelse som understøttes af mystory-teksten der beskriver hvordan både Klara, Conor og jeg har følt os begrænsede og deprimerede af at bo i området (Bilag 7, s. 36).

I de situerede autoetnografier er frustrationen også at finde, men kommer her til udtryk som et ønske om at gøre oprør med kedsomheden og flygte fra den:

“Der er også en lille dør der står åben - der er en port ind til byggepladsen og et skilt med at man ikke må gå derind. Indtil videre må jeg indrømme, at jeg har kedet mig, og nu har jeg lyst til at kravle derind og se hvad der sker. Jeg keder mig når jeg kigger på at det er den samme størrelse mursten, nogle går ind nogle går ud, de skifter farve. Jeg keder mig når jeg ser på altanerne, de ser ens ud fra undersiden.”

(Bilag 6, s. 4).

Her opstår altså et ønske i mig om at bryde med situationen og gøre det forbudte. Reaktionen er interessant fordi den på sin vis er drevet af lysten til forandring, og set ud fra Gilles Deleuze og Félix Guattari's teori om det glatte og det sribede, kan området på Grønttorvet forstås som et ordnet, kasset, begrænset, firkantet og sribet rum, hvor byggepladsen er under kultivering, på vej til at forvandles fra det glatte rum, til en udbyggelse af det sribede boligområde. Byggepladsen er her det liminale under forandring, der ift. den færdigbyggede del af boligområdet har potentiale til at stimulere sanserne og derfor bliver genstand for lysten til forandring.

Æstetikken på Grønttorvet bliver generelt beskrevet som ordnet og stringent, hvilket understøtter påstanden om at det er et særligt sribet rum. Marie beskriver flere gange området som “firkantet”, “kantet” og “kasset” (Bilag 1, s. 1, 7; Bilag 3, s. 1, 3), mens de situerede autoetnografier også understreger hvordan området er karakteriseret af de vertikale og horisontale linjer der er kendetegnende for det sribede rum: “Der er mange vinduer, på lige rækker; horisontalt, vertikalt. Bliver brudt af den næste bygning, med vinduer af lige lange rækker.” (Bilag 6, s. 1). Interiøret i lejligheden bærer ligeledes præg af at være et ordnet og sterilt miljø der er “blankt, hvidt, glat og rent” (Bilag 7, s. 8).

Et udsnit af den situerede autoetnografi hvor Grønttorvsparken beskrives, viser hvordan de små stier i området, er anlagt med bugtede stier på kryds og tværs over parken, og hvordan denne organisering påvirker hvordan jeg bruger rummet:

“I parken er der anlagt bugtende stier der går på kryds af hinanden, nogle med grus og nogle med brosten, og når jeg ser dem får jeg lyst til at gå med dem, finde ud af hvor de fører hen. Kigger jeg op fra jorden, mister eventyret sin mystik for jeg kan se hele parken herfra, den er flad, fri for ukrudt, fuld af græs, beplantet med frugttræer og slutter ved de hvide tremmer.” (Bilag 5, s. 4).

Citatet viser, hvordan det for et øjeblik føles som om jeg har fundet et hul i det planlagte og sribede rum, og min lyst til at udforske og habitere det med min krop, vækkes. Fantasien slukkes dog hurtigt, når jeg igen flytter blikket til det omkringliggende område. Der opstår en ubalance og en utilfredshed, som bærer et potentiale til at opdage noget nyt. Men rummet som helhed, dominerer mine kropslige bevægelser og opfordrer til at gå pænt og civiliseret, med andre ord mister det glatte tærren og det sribede rum dominerer. I situationen er det svært for mig at gøre mig fri af de normative bevægelsesformer på en sti, og forhandle om parkens brug og betydning.

En situation hvor min lyst til at udforske ikke bliver begrænset, beskrives i mystory-teksten, da det bliver fortalt hvordan Conor og jeg flere gange har været på udforskning i de endnu ufærdige bygninger:

“En håndfuld aftener gik Conor og jeg på opdagelse i de endnu ufærdige lejlighedskomplekser, og i ly af tusmørket bevægede vi os rundt i de tomme skaller. Det var spændende at udforske, at gætte på hvordan det hele ville se ud, alle de lejligheder der endnu ikke stod færdige. Alt startede ens: Støbt beton og lige linjer. Værelserne, døråbningerne og vinduesåbningerne dukkede op i én glidende grå overgang [...]” (Bilag 7, s. 12).

De tomme bygninger er et liminalt sted som endnu ikke er fuldstændigt defineret. Rummets brug og betydning er for en tid, op til forhandling og det vækker lysten i mig til at udforske. Deleuze og Guattari argumenterer for, at det er i krydsfeltet hvor det levede frie liv og forhandlinger foregår. Dette mulighedsrum fordrer lysten til at forandre, definere, overskride og er altså netop der hvor forståelsen og brugen af stedet er op til forhandling. Selvom de fysiske strukturer i rummet gentages, er det et liminalt rum i kraft af at det endnu ikke er fyldt ud med betydning, det tillader at jeg frisættes af de fastlagte definitioner for brug og bevægelse, og det fordrer refleksion og fantasi om det (u)mulige.

Min oplevelse med at udforske de tomme ufærdige lejlighedskomplekser, og min oplevelse med at udforske Grønttorvsparken er altså forskellige. Hvor det liminale og midlertidige rum som de ufærdige bygningskonstruktioner udgør, endnu ikke er 'fyldt ud' med mening, har den færdigdesignede park i det færdigdesignede område overgivet sig til det sribede. De enkelte steder hvor især bynaturen minder om den mere varierende natur, vækker det i et splitsekund en følelse i mig, af at blive snydt til at tro at rummet er åbent overfor forhandling. Min lyst erstattes med en erkendelse af at meningen og derved den fysiske brug allerede er dikteret.

Der er en ordentlighed og struktur over området der går igen i empirien, ikke blot i det fysiske rum men ligeledes i kulturen på Grønttorvet. Hvordan det sribede fysiske rum

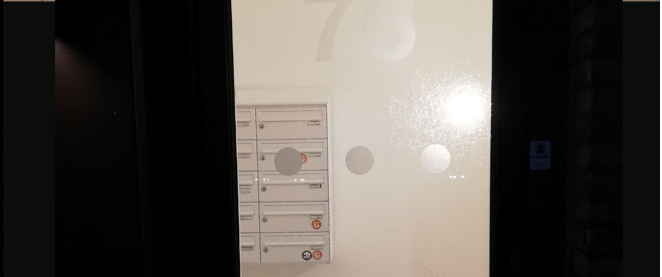
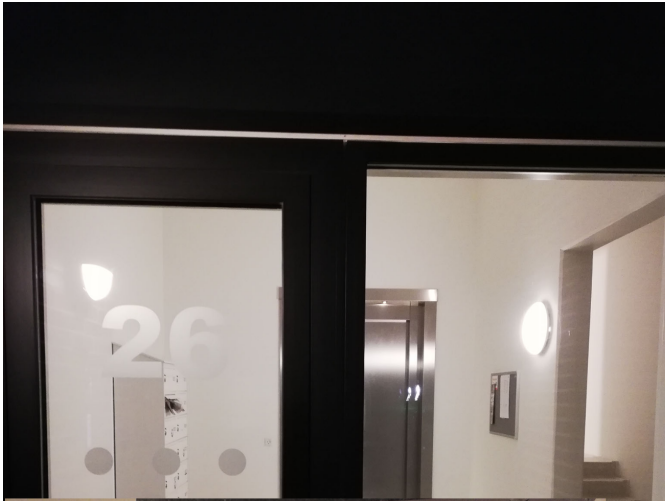
performer og gensidigt påvirker det sociokulturelle, bliver særligt tydeligt i Conor's længsel efter den irske natur og dennes kontrast til den danske kultur:

“Det kontrollerede og kæmmede forgrenede sig og havde infiltreret administrationerne, hverdagen, parkerne, arkitekturen, æstetikken, logikken. [...] Det danske samfund var for ham reflekteret i naturen, som modsat Irlands vilde og organiske klipper og bjerge, var ordnet og kultiveret, med fastsatte skovarealer og alléer med træer på rad og række. Lejligheden og området på Grønttorvet var for ham et symbol på den danske logik som ignorerede den enkeltes egentlige behov til fordel for opretholdelsen af regler og rammer.” (Bilag 7, s. 22).

Den danske kultur er for Conor afspejlet i området på Grønttorvet og i lejligheden og dens rammer. Grønttorvet bliver på sin vis et symbol på den klaustrofobiske følelse som det giver Conor at leve i det sribede rum som “forgrener sig” og overtager det glatte. Conor mærker hvordan det ikke tillader variation og fri leg i samme grad som Irlands kultur og natur (som er symbolet på det glatte rum i denne kontekst) gør. Jane Jacobs leverer netop denne kritik om den moderne byplanlægning og den kontrol og planlægning som store byggeprojekter som Grønttorvet er karakteriseret af, og argumenterer for, at det leder til en falsk orden som modarbejder mulighederne for vitalitet i byen.

I det efterfølgende interview med Marie fortæller hun om området at “[...] det hele er bare så firkantet og opsat fordi det ikke har haft tid til at- at få sit eget liv.” (Bilag 3, s. 1) Citatet understøtter Jacobs' argument om at store byggeprojekter der bliver bygget på samme tid, kan være uden evne til at opdatere sig selv og regenerere, og de har en øget risiko for at forblive døde. Da bydelen Grønttorvet er et nybygget område, har det endnu ikke haft tid til at ‘vokse op’ og skabe sit eget liv, men den kæmmede og monotone æstetik risikerer på sigt at have en effekt på områdets forandringskapacitet, og evne til at skabe sit eget liv. Men for Marie handler det ikke kun om at området er kedeligt og mangler liv, det mangler også det personlige eller det unikke (Bilag 3, s. 4). Da hun bliver bedt om at uddybe hvad hun mener med at området på Grønttorvet er “firkantet”, forklarer hun at ensformigheden er med til at give det denne følelse:

“[...] det er samme struktur, samme idé, bare gentaget igen og igen og igen, med nogle små modifikationer rundt omkring men- men- men strukturen er den samme og derfor bliver det hele meget ens hele tiden [...] det er det jeg mener med at det godt kan blive lidt firkantet at kigge på, det kan godt- der er ikke så meget plads til inspiration på en eller anden måde, når man ser det samme igen og igen” (Bilag 3, s. 3).

At strukturen går igen, er ligeledes tydeligt i mystory-teksten, da Conor og jeg bevæger os ind i de ufærdige bygninger og ser det samme skelet igen og igen, men med små variationer og det beskrives som om den samme lejlighed eksisterer i forskellige dimensioner (Bilag 7, s. 13). Ifølge Jacobs bliver boligområder der bygges ud fra et kraftigt voksende behov for mange nye boliger, hurtigt så store at der bliver bygget ud fra et standardiseringsprincip som resulterer i at de forskellige enheder ligner hinanden til forveksling. Konsekvenserne på Grønttorvet er, at denne homogene æstetik fremstår opsat, firkantet og uinspirerende for Marie. I mystory-teksten bliver den sterile og hvide lejlighed, særligt i kombination med de omfattende regler i lejekontrakten, ligeledes karakteriseret som uinspirerende og begrænsende (Bilag 7, s. 33). Overordnet set inviterer det fysiske rum altså ikke til at vække hverken min egen eller Maries lyst til at engagere os og gøre rummet 'til vores eget', og der er derfor risiko for at de forskellige enheder forbliver ensformige.

Maries ovenstående citat viser også, at de små variationer som trods alt eksisterer mellem bygningerne, bliver bemærket. Dette er også tydeligt i de situerede autoetnografier, fx i tilfældet med altanerne med de bløde runde kanter, der varierer fra de resterende altaner med skarpe kanter (Bilag 5, s. 3), eller i farvevariationen på murstene: "Faktisk er alle bygningerne hele vejen rundt om parken, pyntet med mursten i hver deres farve, nogle i dekorative mønstre og mange har mursten der stikker lidt ud fra de andre og skaber et let skyggespil." (Bilag 5, s. 1). Men så snart øjnene zoomer ud, forsvinder variationen og bygningerne smelter sammen: "På afstand smelter den enkelte bygnings murstensdesign sammen og skaber en mere ensartet facade. Ny farve mursten signalerer nyt kompleks." (Bilag 5, s. 1). Jacobs behandler denne problematik, da hun beskriver, hvordan store byggeprojekter sommetider forsøger at skjule manglen på egentlig variation ved at integrere små æstetiske variationer mellem bygningerne. Det er dog ikke nok til rent faktisk at skjule monotonien i området, og forsøget bliver da også 'afsløret' da Marie påpeger at "Der er lavet nogle mønstre i murstenene for at få det til at se lidt mere spændende ud." (Bilag 1, s. 7).

Der er generelt forskel på, hvordan dele af helheden performer, ift. hvordan helheden performer i den fysiske organisering af Grønttorvet. I de situerede autoetnografier fokuseres der ofte kun på enkeltdele, og hvor smukke de fremstår, fx når der tales om de "kvadratiske fliser i smuk hvid terrazzo" (Bilag 6, s. 3) eller endda når hele bygninger vurderes: "Der er ikke en enkelt bygning eller installation der slår mig som værende grim eller der skaber en negativ oplevelse i sig selv." (Bilag 5, s. 3). Marie beundrer ligeledes de røde mursten og drivhusene, men så snart hun beskriver området i relation til dets ensformighed, bliver det i stedet vurderet som grimt (Bilag 1, s. 4, 5, 17). Det er altså ikke selve materialerne eller bygningerne i sit udseende eller kvalitet der generer, men derimod ensformigheden i området. Det er med andre ord, når materialiteterne indgår i netværk med hinanden, at gentagelserne og ensartetheden virkelig kommer frem og bidrager til det monotone udtryk, som skaber en negativ oplevelse.

Selvom området fremstår som ordentligt og opsat, hersker der alligevel en form for kaos. Jacobs argumenterer for, at monotonien er medskaber af dette kaos, for når alle omgivelserne minder om hinanden, kommunikerer der ingen retning for subjektet, og det kan derfor føles som om, man går og går, men ingen vegne kommer. Marie sætter flere gange ord på, hvordan området er forvirrende og svært at finde rundt i, netop fordi det hele ligner hinanden, og på et tidspunkt mister hun da også stedsansen undervejs på turen (Bilag 1, s. 12, 15). I mystery-teksten bliver det desuden beskrevet, hvordan området i sin monoton virker afgrænset fra de omkringliggende områder - der mangler et naturligt tyngdepunkt, eller en retning der på organisk vis går igennem området, og forbinder det med de øvrige omkringliggende kvarterer:

"For hele bydelen er der tænkt over, at det skal være behageligt og sorgløst at bo på Grønttorvet. Sammenhængen med resten af byen er dog svær at finde. Ofte følte jeg mig afskåret fra de allerede etablerede bydele der ligger rundt om, og det følte meget mere som sin egen aflukkede landsby end som et kvarter i det større Valby, hvilket jeg opdagede påvirkede mine bevægelsesmønstre, i den forstand at jeg kom

mindre rundt omkring på “besøg” de andre steder - der var ikke rigtigt et naturligt tyngdepunkt i- eller flow fra Grønttorvet og ud.” (Bilag 7, s. 34).

Som empirien viser, kan det afstedkomme en følelse af at bo i et område der lukker sig om sig selv og ikke inviterer til at jeg som beboer på Grønttorvet besøger de omkringliggende områder. Jacobs argumenterer i den forbindelse for, at det er af mindre betydning hvorvidt super-blokke har mange små gader, da pointen med at have kortere gader er at blande folk og skabe variation og diversitet. Derfor nytter de små gader ikke noget, hvis områdets monoton forhindrer den naturlige blanding af folk ude- og indefra området. Selvom Grønttorvet har mange små gader, er det derfor også af mindre betydning, da de ikke performer på en måde, som særligt bidrager til blandingen af mennesker og øget diversitet.

En af konsekvenserne ved områdets homogene udseende, er at de genstande og farver som ikke passer ind i æstetikken, 'stikker ud'. Dette er fx tilfældet i en af de situerede autoetnografier hvor det kolde blå skær fra et vindue vækker opsigt i kraft af sin forskellighed, og afslører beboernes kulturelle ophav:

“Og nu står jeg her, ved siden af et koldt blåt lys, og nogle lange høje gardiner med blå striber og blå blomster på. Det er tydeligt noget der skiller sig ud, det er tydeligt noget der er anderledes. Man lægger mærke til det. Indenfor sidder en familie, der dufter af indisk/pakistansk [mad] eller noget i den dur, det er den eneste familie lige i denne her opgang der har dén farve i vinduet og lyset, der har den type gardiner og hvor der dufter af den slags mad.” (Bilag 6, s. 2).

Hvor de resterende vinduer som er indhyllet i et skær af varmt og gult lys, ikke vækker opsigt, bliver der lagt mærke til det blå skær, som bryder med det visuelle. Det samme gør sig gældende da Marie lægger mærke til et hvidt hegn placeret foran én af lejlighederne, for derefter direkte at adressere problemstillingen som hun forstår den:

“Der er nogen der har sat sådan et rigtig klassisk hegn op som man har i forstæderne. Sådan et hvidt, sødt lille hegn. Og det passer bare overhovedet ikke ind [griner] i sceneriet. Man skal jo have en meget særlig stil for at bo her, ellers så passer det jo slet ikke ind.” (Bilag 1, s. 8-9)

Netop denne problemstilling bliver desuden beskrevet i mystory-teksten, da arvestykkerne og genbrugssagerne ikke passer ind i den skandinaviske, minimalistiske stil:

“Lejlighedens minimalistiske hvide autoritet, afviste skævhederne og de stod og skreg ad hinanden. Heldigvis gjorde lejligheden ikke oprør, da jeg satte mine hvide IKEA skohylder op.” (Bilag 7, s. 11). IKEA-skohylderne der ligesom lejligheden selv er et produkt af masseproduktionen og standardiseringsprincippet, passer fint ind i lejligheden, mens genstande med sjæl og personlighed fremstår malplacerede eller ligefrem kiksede. Dette kan også observeres i

Maries udsagn, da hun særligt lægger mærke til en altan, der stadig har julelyset oppe, og kommenterer på en cykel i røde og gule farver - begge dele vurderer hun som 'grimt' (Bilag 1, s. 9, 26-27). Jacobs argumenterer netop for at store byggeprojekter, fordi de er karakteriseret af den monotone æstetik, afslører forskellighederne, og det som ikke passer ind, bliver ofte vurderet som værende grimt. Ifølge Jacobs ligger der heri en antagelse fra byplanlæggerens side om at alle er ens og har samme smag, hvilket resulterer i, at det bliver mere kompliceret at gøre stedet til sit eget, hvis man skiller sig ud. Ud fra empirien er det ikke muligt at sige noget om hvad hensigten bag den ensformige æstetik har været, men min egen oplevelse med at indrette lejligheden, i kombination med Maries udsagn, viser hvordan vi begge føler at æstetiske præferencer der afviger fra moderne minimalisme ikke kan findes til rette i omgivelserne. Udlejerens restriktioner og kontrol, ift. hvad der må hænges op i lejligheden og på døre og altaner, gør naturligvis individualiseringsprocessen endnu mere kompliceret, en problemstilling som vil blive behandlet yderligere i anden del af analysen (Bilag 7, s. 23).

Gentagelserne og ensformigheden er dog ikke begrænset til Grønttorvets geografiske rammer, men fremstår for især Marie, som et udtryk for en større tendens. Hun taler flere gange om Grønttorvet som identisk med øvrige nybyggerier i København, selvom hun ikke uddyber, hvilke byggerier der er tale om (Bilag 1, s. 7, 17). Flere gange lægger hun ud med at udtrykke en negativ holdning til et område eller genstand, men bliver positivt overrasket, som fx da hun vender på en tallerken ift. en legeplads der er tilknyttet en børnehave:

“Det. Er. Uden tvivl den kedeligste legeplads jeg nogensinde har set i mit liv. [fodskridt høres] Den er meget køn. Den passer ind i stilen, men det må da være røv kedeligt at lege her... [...] De dér! De der hoppe-dimser har de også på Frederiksberg! Hvor det er sådan tre trampoliner ved siden af hinanden, børnene er helt vilde med det, de elsker dem. De står i kø, og så hopper de, en-to-tre. Okay, det bliver bedre og bedre, okay jeg kan godt se - jeg tager det i mig igen, det er en pissesjov legeplads det her. Der er jo det hele.” (Bilag 1, s. 10-11).

Ved første øjekast ser legepladsen kedelig ud, men i kraft af den viden Marie har erhvervet sig som pædagogstuderende, bliver hun alligevel imponeret over, de sjove funktioner der gemmer sig under det umiddelbart uinspirerende udseende. Dette vidner om, at hun ser Grønttorvet som en del af en bestemt kategori af bebyggelser, og at der for hende ikke er, den store variation mellem de nybyggede områder hun kender til. For hende, er Grønttorvet altså forbundet med andre nybyggede områder i København, i kraft af deres indbyrdes ensartethed. I det efterfølgende interview reflekterer hun over sine egne fordomme, og indrømmer at det har været svært at se udover dem, netop fordi hun ser lighederne mellem de Københavnske nybyggerier. Samtidig erkender hun også, at hun har fået bekræftet en del af de fordomme der dømmes de nybyggede områder som ensartede, kedelige, og sommetider deprimerende fordi de stadig føles som byggepladser (Bilag 3, s. 1).

For monotonien og ensartetheden er ikke den eneste konsekvens af at bo i et nybygget område. Problemer med støjforureningen fra byggeriet fylder en central plads i mystory-teksten, ligesom Marie også generes af lydene og forsøger at flygte fra dem ved at bevæge sig ind i gårdmiljøerne (Bilag 1, s. 4, 6, 27). Mystory-teksten viser, hvordan byggelarmen et år efter indflytningen stadig er for øredøvende til, at altanen kan benyttes uden støjgener (Bilag 7, s. 13). Det er ikke kun byggeriet der er larmende; også Grønttorvets skrigende måger er til gene for beboerne der vågner af mågerne tidligt om morgenen. I mystory-teksten bliver denne problemstilling beskrevet som en konflikt mellem mågernes og min egen ret til Grønttorvet:

“Mågerne var her jo fordi det der nu var mit hjem, havde været et spisekammer for dem i over halvtreds år. Hver morgen klokken 4 havde de været klar og havde cirkuleret foroven på udkig efter vores rester dagen ud. Gentrificeringens usynlige ofre. De var om nogen Grønttorvets historie, den jeg havde læst om på hjemmesiden. *Men hvis ikke her, hvor skal de så være?* Jeg besluttede mig for at jeg faktisk helst så at de var væk, at de blev transporteret til et andet sted, jeg vidste ikke hvor, men de kunne ikke være her, der var ikke gjort plads til dem. *Ud med the native birds of Grønttorvet.*” (Bilag 7, s. 14).

Ses problemstillingen i lyset af Deleuze og Guattari's teori om det stribede og glatte rum, kan mågerne ses som et symbol på Grønttorvets pludselige overgang fra glat til stribet. Området er nu kultiveret i den forstand, at det udnyttes til beboelse, og på grund af mågernes vilde natur og høje skrig, er der ikke et ønske om deres tilstedeværelse - de forstyrrer. De forstyrrer og tager plads i rummet, i den forstand at de er et levn fra det gamle grønttorv, samtidig med at de har indtaget plads i det nye. De befinder sig i krydsfeltet, da mågerne ikke kan indordne sig en ny dagsorden så hurtigt da de er måger. Derfor skubber de til hvordan rummet skal bruges og forstås. Sagt på en anden måde, kan man se på mågerne som nogle af de vitale kræfter på Grønttorvet, de forhandler endnu om området ved at bruge især luftrummet som kamparena og deres skrig som våben. Ser vi på citatet nævnt ovenfor, er det derfor interessant, at min holdning var, at mågerne skulle finde et nyt hjem. Man kan undre sig over denne holdning, da jeg netop savnede åndehuller, det uplanlagte og det vitale i bydelen. I retrospektiv, lader det til, at det stribede rum havde succes med at pålægge nogle rammer selv for mig, der direkte søgte at udfordre det. Bydelen skreg imod de skrigende måger, ligesom lejligheden skreg imod mine skæve møbler. Min kapacitet til at rumme diversitet blev påvirket, i kraft af området monoton og udførsel. Der var ikke medtænkt plads til mågerne i helhedsplanen over bydelen, og de store åbne rum forstærker lydene, hvilket forstærker sammenstødet mellem bl.a. måger og mennesker.

Fællesskabet for de indviede

I mystory-teksten, den statiske autoetnografi og på gåturen med Marie bliver det tydeligt, at Grønttorvet ikke er i mangel af gode faciliteter til deres beboere. Marie der er pædagogstuderende, lægger især mærke til de nærliggende børnehaver og vurderer kvaliteten, af de mange legepladser vi støder på (Bilag 1, s. 3, 11). 'Hygge' lader desuden til at være et succeskriterie for hende, og hun påpeger flere gange hvordan, områdets drivhuse har klart hyggepotentiale, men ærgrer sig over, ikke at have adgang til tagterrasserne, hvor de fleste drivhuse er placeret (Bilag 1, s. 2, 5, 13). Jane Jacobs påpeger vigtigheden af, at et område har flere funktioner og inviterer til, at folk udefra kan anvende stedet, så gaderne ikke står tomme og så folk blandes, så diversiteten kan

blomstre. Grønttorvets organisering lader dog til at modarbejde blandingen af beboere og besøgende i flere henseende, bl.a. ved at placere centrale mødesteder på toppen af en aflåst bygning, eller ved ikke at have skraldespande regelmæssigt placeret på vejene (Bilag 1, s. 18; Bilag 7, s. 34), eller offentlige toiletter tilgængelige, noget som jeg først mærker på egen blære da jeg besøger området igen for at lave de situerede autoetnografier (Bilag 5, s. 5; Bilag 7, s. 33). Marie påpeger da også de tomme gader og tomme butikslokaler i stueetagen, da vi er på besøg en tirsdag eftermiddag, hvilket indikerer at områdets største primære funktion i øjeblikket er som boligområde (Bilag 1, s. 4, 7).

Både den fysiske organisering af området såvel som netværket på Facebook lader dog til at bidrage til etableringen og opretholdelsen af sociale fællesskaber beboerne imellem. I mystery-teksten bliver det beskrevet, hvordan organiseringen giver plads til tilfældige møder, bl.a. i de store porte ind til gården (Bilag 7, s. 34). Det bliver ligeledes beskrevet, hvordan beboerne sammen har påvirket deres nærmiljø, ved bl.a. at lave en 'byttehytte' i parkens skur eller ved at kurere en udstilling i et af de tomme kontorlokaler (Bilag 7, s. 30). Den fysiske organisering tillader altså, at beboerne kan påvirke og ændre deres lokalsamfund, indenfor de rammer der nu er sat på forhånd. Her er altså mulighed for, at de myndiggjorte beboere kan influere deres lokalsamfund og være med til ændre det. Det samme er tilfældet, da beboerne går sammen om at presse administrationen til at få flere skraldespande (Bilag 7, s. 30). Selvom den fysiske organisering lægger op til dannelsen af fællesskaber, er den et problem, når det kommer til at værne om privatlivets fred. Selvom vi gennem Jacobs har set hvordan øjne på gaden er tryghedsskabende i nabolag, da kan det her altså diskuteres om der ligger en begrænsning heri. Øjne på gaden giver en uformel overvågning af byen, men empirien indikerer at trygheden kan blive til utryghed hvis arkitekturen dårligt kan rumme at beboere kan vælge at lukke af for omverdenen. I empirien ser det ud til, at det for nogle er vigtigt at kunne komme væk fra de andres blikke, for at kunne føle sig tryk. Marie bliver især provokeret af terrasserne i stueetagen og de store vinduer, da hun ser det som et problem ift. manglen på privatliv (Bilag 1, s. 2, 5-6, 20). I mystery-teksten bliver denne problemstilling også behandlet, da det beskrives hvordan de store vinduer i kombination med den trekantede form på huset, inviterer til at kigge ind til naboen (Bilag 7, s. 12). Hvor nogle har forsøgt at dække vinduerne til for at

afskærme for omverdenen, lader andre dog ikke til at være bekymrede for hvad naboerne kan se. Konsekvensen af en sådan indretning er at beboerne har bedre mulighed for at indgå relationer med hinanden, men også bedre mulighed for at holde øje med hinanden gennem vinduer og mellem de åbne terrasser, hvilket i mystery-teksten kommer til udtryk i en nervøsitet over hvorvidt naboerne finder ud af, at der bor flere end det er tilladt.

Manglen på privatliv bidrager altså til en følelse af at være overvåget, hvilket bidrager til en generel utryghed i mig. Det er altså ikke kun som Jacobs påpeger, monotonien i store byggeprojekter der afslører forskelligheden, men i dette tilfælde er manglen på privatliv ligeledes en faktor. Empirien viser hvordan, disse arkitektoniske greb kan være med til at skabe et ubehag, men det er dog også muligt, at de selvsamme elementer understøtter spontane møder. Især kan de åbne terrasser med hævede kantzoner og anlagte blomsterbede fordre organiseringen af sociale fællesskaber, da det kan invitere til spontan snak der understøtter det levede liv i øjenhøjde. Her er det relevant at reflektere over, det normative udgangspunkt der tales ud fra i empirien. Både Marie og jeg vægter tydeligvis en mulighed for anonymitet i byrummet højt, og ønsker at have mulighed for, selv at til- og fravælge fællesskabet.

I mystery-teksten bliver det tydeligt, at den interne Facebook-gruppe for beboerne er grobunden, for en stor del af de fællesskaber som opstår i området (Bilag 7, s. 15-16). Spontane begivenheder kan her blomstre og blive til ugentlige begivenheder eller traditioner. Havefællesskaberne er et eksempel på, fællesskaber der er opstået både i kraft af den planlagte placering af drivhuse og højbede på bygningernes tage, men også ved hjælp af netværket på Facebook. Fællesskabet er dog kun for beboere, og inviterer derfor ikke til dannelsen af fællesskaber med de besøgende, en tendens der kan være dræbende for diversiteten i et område. Fordi Facebook-gruppen især siden nedlukningen af samfundet i forbindelse med Covid-19 har været den primære katalysator for møder mellem mennesker i området, risikeres det, at der opstår en form for aflukkende lokalisme, hvor kun de lokale kan styrke deres sociale kapital. Ser vi på det, med de teorier vi har introduceret i indeværende, kan dette medvirke til et lokalsamfund med en dårlig evne til at inkorporere nye tænkemåder eller omstille sig, hvilket kan lede til polariserede områder. Dog er de teorier jeg arbejder med i indeværende, ikke udtænkt med processerne på sociale medier in mente. Alligevel finder jeg dem brugbare til at tale om processer som

bl.a. fællesskaber og kulturdannelse. Det gør jeg fordi den måde vi tilgår fællesskaber online, kan ses som en videreførelse af den måde vi organiserer os i det fysiske rum. En af de helt essentielle ligheder som jeg ser mellem byer og sociale medier er, en skelnen mellem indhold og struktur. Indholdet er ofte borgerdrevet/brugerdrevet, og hhv. byplanlæggere som IT-programmører har kontrollen over infrastrukturen - fundamentet som livet udspiller sig på. De sociale medier kan ses som en slags by fordi vores handlemønstre og følelser ikke bliver teknologiske blot fordi vi flytter arenaen fra gaden til internettet. Vi kan altså se dynamikker online som vi kender fra gaden, bl.a. har vi set, hvordan der på Facebook-gruppen for Grønttorvets beboere kan formuleres social konsensus og initieres fritidsaktiviteter (Bilag 7, s. 15-16).

Vender vi tilbage til snakken om polarisering, kan sådanne dynamikker observeres i mystery-teksten, hvor beboerne holder sammen og organiserer sig imod ydre instanser der provokerer, de værdier der kollektivt og i kraft af den planlagte organisering, er etableret i lokalområdet. Dette er tilfældet da der klages over de besøgende der tisser i parken, eller den os-og-dem følelse der opstår mellem de beboere som ikke ønsker fester i området, og de som gør (Bilag 7, s. 17, 30). I mystery-teksten er medlemmerne af havefællesskabet kollektivt enige om, at musikken der spiller i weekenden fra technoklubben 'Et Andet Sted', som er et levn fra Grønttorvets midlertidige tid som kulturmekka, er for høj. Havefællesskabet diskuterer i tydelig frustration hvorvidt man kan gøre noget for at stoppe dem, mens jeg selv der har et særligt forhold til stedet på grund af min beundring af deres kreativitet og frisind, får forstærket min følelse af at være anderledes:

“[...] indeni var der noget der nagede, en følelse af at være udenfor selvom jeg jo sad lige dér sammen med alle de andre par, omringet af grønne tomater og chiliplanter. Samtidig var jeg heller ikke ligesom Klara der brugte hver weekend på Nørre Bodega og tog til raves når det var en mulighed. Modsat hende, havde jeg ikke lyst til at bo på Nørrebro, men var det her det eneste alternativ?” (Bilag 7, s. 18).

Her bliver følelsen af at være anderledes ikke kun sat i relation til havefællesskabet, men bliver samtidig sat i relation til modpolen, personificeret gennem Klara. Fordi jeg eksisterer

et sted i krydsfeltet mellem de to poler, bliver det altså svært at finde min plads i fællesskabet, hvilket i sidste ende resulterer i, at jeg ikke har mod på at deltage i fællesskabet igen, eller har lyst til at påvirke eller udfordre fællesskabets holdninger, ved fx at fortælle om, planerne om at fejre nytår i Et Andet Sted, eller dele med de øvrige hvordan Conor ikke kun er besøgende, men bor i lejligheden permanent.

Der var indikationer på dannelsen af et fælles narrativ omkring Grønttorvet som et ordentligt sted, hvor man ikke bøjer reglerne, fester højlydt eller tisser i busken.

“Der blev delt billeder, holdninger, fordomme og handlingsforslag i den online beboergruppe. Jeg bed mærke i, at det dengang følte som om, der blev skabt en beboermentalitet og et fælles narrativ om, at Grønttorvet var en oase og der opfører man sig ordentligt.” (Bilag 7, s. 35).

Disse konforme aspekter er ligeledes reflekteret i lejlighedens indretning og i lejekontraktens rammer, som kan gøre det svært at personliggøre stedet og gøre det til sit eget. Marie som går meget op i potentialet til personliggørelse og hygge, adresserer problemstillingen direkte: “Og de der altaner der, de er virkelig kantede og firkantede. [...] Det er svært at gøre sådan noget hyggeligt. Det er måske mere hvis man er til sådan noget... Nybyggeri.” (Bilag 1, s. 7). Som vist i forrige afsnit, passede mine egne personlige og hyggelige genstande heller ikke ind i lejligheden, men det skyldtes ligeledes at lejligheden var indrettet således at den var svær for mig at påvirke, noget som bliver tydeligt for mig allerede ved indflytningssynet:

“Køleskabet var højt og skjult på den måde hvor det ligner en helt almindelig køkkenlåge. På Østerbro havde vi udsmykket køleskabet med sjove magneter, billeder og små beskeder. Vi havde på den måde gjort det til vores eget alter midt i køkkenet, og det ærgrede mig at vi ikke kunne tage vores alter med i den nye lejlighed.” (Bilag 7, s. 7).

Mystery-teksten viser desuden, hvordan lejekontraktens rammer gav mig en følelse af at få indskrænket mine handlingsmuligheder, og det var bl.a. hverken muligt at male væggene i andre farver end hvid, eller hænge noget af betydelig størrelse op på væggen

(Bilag 7, s. 7). Som sagt argumenterer Jacobs netop for, at store byggeprojekter bliver bygget ud fra et standardiseringsprincip og ud fra den præmis, at alle har samme stil - i dette tilfælde er stilen lys, skandinavisk og minimalistisk. Hvor jeg i mystory-teksten ved indflytning stadig er inspireret af lejligheden som mulighedsrum og ønsker at sætte mit eget præg, bliver denne følelse langsomt erstattet af utryghed og frygt for at påvirke rummet og træde ved siden af (Bilag 7, s. 23). Følelsen af at blive overvåget og kontrolleret intensiveres af de henvendelser der bliver modtaget fra udlejeren om at fjerne skostativet og julestjernen fra opgangen, og tage naturhegnet på altanen ned (Bilag 7, s. 23). Denne følelse af frihedsberøvelse og magtesløshed kulminerer i et mindre opgør med den kontrol der hersker:

“Deres regler var stoppet med at give mening for os, de ville ingen ende tage og vi forstod ikke logikken. Derfor lod jeg hegnet sidde, satte skostativet ud i opgangen igen efter et par uger, og flyttede stjernen til en anden etage i ren trods. [...] frem for at hive den ned, gav det mig en følelse af at tage magten tilbage og kæmpe imod.” (Bilag 7, s. 23).

Handlingen kan forstås som en form for empowerment, netop fordi det er en reaktion på den følelse af afmagt som følelsen af at blive kontrolleret, skaber. Der skabes friktion fordi der bliver brudt med den populære diskurs, hvilket kan åbne et mulighedsrum for forandring. Mystory-teksten beskriver da også hvordan handlingen sætter gang i udflytningen, og historien ender altså ud i en forhandlingsproces, selvom Grønttorvet som rum ikke bliver genstanden for denne forandring.

Mystory-teksten præsenterer desuden en anden karakter der ligesom jeg selv, mere eller mindre bevidst, forsøger at påvirke sit nærmiljø i en bestemt retning: Den barfodede gade-installationskunstner (Bilag 7, s. 30). Hvor reprimanderne i mit eget tilfælde kommer fra udlejeren, viser opslag fra Facebook-gruppen hvordan en del af beboerne forsøger at fjerne disse værker. Gennem min identifikation med gade-installationskunstneren, styrkes følelsen i mig, af at være forskellig fra de øvrige beboere:

“Jeg kunne ikke lade være med at føle med ham, den “ustabile person”. De andre fjernede hans skævhed fra omgivelserne, og talte om at ringe til politiet; de var bange for ham. *Er det ulovligt at være Landsbytosse? Vil de også kalde på ordensmagten og bede nogle håndtere mig hvis jeg laver aktivistisk gadekunst?”* (Bilag 7, s. 31).

Det sribede rum er altså ikke kun synligt i den fysiske organisering, men har også indflydelse på områdets kulturelle og sociale organisering. Gade-installationskunstneren bruger ikke rummet på traditionel vis, og hans alternative praksis udvider de rammer der eksisterer for brugen af rummet. Dette er et udtryk for en proces hvorigennem det sribede rum glattes ud - i dette tilfælde opsættes, provokerer og åbner fortolkningen af rummet - omend kun midlertidigt. I fællesskab forsøger beboerne nemlig at stribe det glatte, der opstår i form af den spontane gadekunst, ved at skabe konsensus om at det bør fjernes, og ved aktivt at gå ud og pille det ned. Det samme er tilfældet med de graffiti-tags der bliver ved med at dukke op i elevatoren i én af bygningerne, som også er et udtryk for det sribede der bliver glattet ud, en proces som ikke rigtigt er velkommen i området (Bilag 7, s. 30). I modsætning står den kunst som bliver skabt på legal vis gennem officielle fondsmidler, og som i højere grad accepteres af de beboere der giver deres mening til kende online (Bilag 7, s. 3). Ser man på rummet som udgjort af fysiske og online handlinger, tanker, narrativer, etc. kan man tale om, at ovennævnte processer alt sammen har bidraget til at skabe min oplevelse af rummet. Det narrativ der skabes af en del af områdets beboere og de reprimander jeg modtog om min egen udsmykning af hjemmet, er en del af den sribningsproces som skræmmer mig fra potentielt at påvirke rummet i samme retning som den barfodede gadekunstner.

Disse eksempler er udtryk for, nogle af de krydsfelter der eksisterer mellem det glatte og det sribede, hvor forhandlingsprocesser af rummet finder sted. Der foregår på en og samme tid, processer der forsøger at fastholde, organisere og konstruere et narrativ om rummet som sribet, samtidig med at der sker en proces hvor de sribede strukturer udfordres og glattes ud. På trods af, eller måske snarere qua det sribede, ses det hvordan aktører i området skaber en subkultur, en modstand blot ved at eksistere. For eksempel er det nok ikke mågernes agenda at skabe friktion og stå i modsætning til det sribede, men

det er nu alligevel det de gør. På samme måde kan man overveje om den barfodede eklektiske sjæl, graffiti gadekunstnerne, mågerne og de elevatorbesørgende (Bilag 7, s. 31), blot ved at have en anden måde at bruge og tilgå byen på, kan ses som aktører indenfor det glatte. Deres eksistens kan blive det der bringer forandring med sig, da de forhandler om rummet i kraft af deres alternative praksisser.

En planlagt bydel

Iboende i Grønttorvets sociale polarisering, ligger der en grundlæggende konflikt som ifølge Jacobs kan føres tilbage til planlægningsfasen. Hun argumenterer for at den moderne byplanlægning planlægger ud fra et urealistisk ideal og som følge deraf ikke tager højde for de problematikker der kan opstå når det planlagte område tages i brug. Selvom det er svært at sige noget om intentionerne for området i planlægningsfasen, er der i empirien flere indikationer på, at der på Grønttorvet er blevet planlagt boliger til et snævert segment af borgere - et bestemt økonomisk segment, og at der ikke er blevet taget tilstrækkeligt højde for de omkringliggende nabolag og den voksende storby. Dette skaber ikke blot en række konflikter og udfordringer for beboerne, men udgør ifølge Jacobs ligeledes en udfordring for områdets muligheder for diversitet, og dets vitalistiske evne til at tilpasse sig disse udfordringer.

Den fysiske organisering af området inviterer primært til at børnefamilien flytter ind, hvilket kommer til udtryk gennem de mange legepladser og børnehaver der er placeret i området (Bilag 1, s. 1, 6, 10, 25-26). Lejekontrakten beskriver desuden direkte hvordan bofællesskaber ikke er velkomne, og at der maksimalt må være to voksne, registrerede på adressen (Bilag 7, s. 8). Det er dog ikke ensbetydende med at bofællesskaber og unge mennesker ikke har fundet deres vej til Grønttorvet. Deres tilstedeværelse er ikke overvældende på den interne Facebook-gruppe for beboere, men nogle af dem kan genkendes på den høje musik i weekenden, gaspatronerne på gaden og ølkasserne på altanen, som Marie her kommenterer på (Bilag 7, s. 15, 31):

“Dér er nok et kollektiv. Tre ølkasser ovenpå hinanden og en plante der er død. [griner] Og så den der klassiske stol [griner] som alle mænd har når de lige er flyttet hjemmefra. Ja. Der bor fire drenge sammen fra Aarhus. Der ikke kunne finde et andet sted af bo.” (Bilag 1, s. 9).

At nybyggede områder skulle være en ‘sidste udvej’ for de unge, uddyber Marie i det efterfølgende interview. Ifølge hende, er det ikke ud af lyst men nødvendighed, at de unge flytter ind i de nybyggede boliger:

“Der er jo ikke nogen der gider at bo her, det er jo bare sådan noget [vinden blæser] de bor i fordi de ikke kan finde andre steder og når de så har boet her et år og har lært nogle københavnere at kende, så får de et værelse et eller andet sted” (Bilag 1, s. 17).

Maries udsagn ovenover bliver bakket op i mystery-teksten, hvor Klara giver udtryk for at hun primært flytter ind i lejligheden, fordi hun ikke har et stort nok netværk til at finde et sted tættere på byen (Bilag 7, s. 4). Jacobs argumenterer for, at store super-blokke netop på grund af manglen på vitalitet, heller ikke har evnen til at forny sig selv, og derfor som oftest ikke eftertrages af den nye generation. Med Jacobs ord, er bydelen altså død allerede fra starten, da de alternative praksisser og nye urbane kræfter ikke rigtigt trækkes til området. Men det er ikke kun lokationen og den fysiske organisering Klara bekymrer sig om - hun er ligeledes nervøs for at betale det store depositum. Allerede fra indflytningen ved hun at hun ikke skal bo der længe endnu, og er derfor nervøs for at det ikke er det værd, hvis hun skulle miste sit depositum (Bilag 7, s. 4). Problematikken med det høje depositum viser, hvordan det for mine bofæller og jeg var en udfordring at bosidde midlertidigt på Grønttorvet. Dette bliver også tydeligt i mystery-teksten, da lejekontrakten ikke tillader os at leje ud på AirBnb for at dække huslejeudgifter, hvilket var en forudsætning for at tage ud at rejse i forbindelse med fx studieudveksling, grundet den høje husleje og vores ikke så høje løn (Bilag 7, s. 2). Man skal være økonomisk i stand til, med høj risiko ikke at få meget af sit depositum tilbage ved udflytningen, hvor der i empirien beskrives hvordan næsten hele depositummet blev opkrævet uden forklaring (Bilag 7, s. 37). De strukturer og regler der er sat for det byggede, kan for nogle altså være en hæmsko for deres mobilitet, såfremt de ikke er økonomisk ressourcerstærke nok. Denne mobilitetsproblematik er dog ikke helt generaliserbar, da beboernes drømme, ressourcer og forståelser varierer. Jeg vil her undersøge hvordan problematikken så ud for hhv. Klara og jeg. Mystery-teksten viser, at jeg ledte efter et mere permanent og etableret hjem end Klara, men at vi begge ønskede at leve i friktion med det stribede rum, som er byen. I denne forbindelse er Deleuze og Guattari's urbane nomader, et interessant begreb. Klaras måde at kropslig- og levendegøre det glatte liv, er ud fra et begær om at opleve i bevægelse og forandring, og gøre brug af undergrundens ofte midlertidige, alternative

kulturtilbud. Den måde Klara foretrækker at leve i og med byen, er altså ved bogstaveligt at flytte fra sted til sted som en urban nomade. Medens vi i mystory-teksten samt den statiske- og den dynamiske autoetnografi, ser hvordan jeg bruger det urbane rum som en slags kamparena - en arena hvor jeg bruger leg og udforskning som modsætning til orden og struktur (Bilag 6, s. 4; Bilag 7, s. 31):

Denne aften startede jeg i Grønttorvsparken, gik langs de nydeligt anlagte slangende stier, med de grønne metallygtepæle og tænkte på, hvad det mon betyder for folks forestillingsevne og deres evne til at rumme og forstå forskellighed, at vi alle bor i lejligheder der ligner hinanden, helt fra de store til de mere subtile detaljer - støbt af det samme, malet i samme farver, udstyret med samme materialer, samme dimensioner, samme producenter etc. *Åh den rustbrune divider dér er perfekt til at balancere på... Skal jeg gøre det, eller gå på fortovet som de andre... Ej fuck det, så kigger jeg bare ned i jorden, så ser jeg ikke deres blikke. Jeg hopper sgu op!* (Bilag 7, s. 33).

Ud fra den indsamlede empiri kan vi altså se, hvordan ikke blot det fysiske rum, men også naboerne, forståelserne, normer - sammenføjningerne ikke lægger op til sådanne alternative praksisser. Dermed ikke sagt at det ikke er muligt, men det enkelte individ med ønske om fx at dekorere urbane rum med skrald på buske, lys over betonbjælker, eller pinde stukket derind, kan dog blive modløs og føle sig fremmedgjort, da det kan være svært at identificere sig med det der eksisterer (Bilag 7, s. 30).

Urbane nomader kan også observeres i empirien, hvor begrebet omfatter organer som fx et kunstnerkollektiv sammensat af flere individer, frem for blot et enkelt individ som blev undersøgt ovenover. I mystory-teksten bliver det midlertidige område som Grønttorvet var indtil det blev et boligområde, beskrevet som et sted der dannede grobund for det vitale og liminale, og kunstnerkollektivet the Friendzone og teknoklubben Et Andet Sted blev fremhævet (Bilag 7, s. 3). Et Andet Sted der skifter navn til Ved Siden Af, er et eksempel på en urban nomade der lever i kraft af det midlertidige rums eksistens, er omstillingsparat og har et højt niveau af forandringskapacitet (Bilag 7, s. 21). Men steder som dette kan

have svært ved at eksistere, hvis der ikke udvikles sprækker i byen, eller at deres alternative praksisser modarbejdes af regler, planlægning etc.

Ser vi på denne problematik fra Jacobs' perspektiv, er en af måderne at løse dette på, at beholde nogle gamle eller tomme og liminale urbane rum. Jacobs argumenterer nemlig for, at det kan gå ud over diversiteten i et område, når der ikke hersker variation mellem nye og gamle bygninger. En af årsagerne er, at de gamle bygninger som oftest har en lavere husleje, og det er derfor muligt for små virksomheder eller kulturelle organer som kunstnerkollektivet the Friendzone, at slå sig ned.

Jacobs kiggede på hvordan det fysiske rum konkret kunne tiltrække forskellige segmenter ift. nye og gamle bygningers huslejepriser samt æstetik, og hertil giver det mening at uddybe perspektivet via Deleuze og Guattari's begreb om sammenføjninger. Der er nemlig en forskel i det stilæstetiske samt de sammenføjninger der opstår omkring det historiske, det forfaldne, og det skæve som er tiltrækkende på en anden måde end det nye og moderne - hvilket vil tiltrække forskellige grupper.

På Grønttorvet er der planlagt en grad af mixed-uses, og dette kommer til udtryk i mysteryteksten samt go-along'en hvor det bliver nævnt, at kontor- og butikslokalerne i nogle af stueetagerne står tomme (Bilag 1, s. 7; Bilag 7, s. 15). Ifølge Jacobs kan de tomme lokaler være en utilsigtet konsekvens af ikke at blande nye og gamle bygninger, hvilken kan have en negativ effekt på blandingen af primære funktioner i et område (Bilag 1, s. 7). Når et område kun har en enkelt primær funktion, resulterer det ofte i at byen på visse tidspunkter af døgnet står øde hen og kan blive mere udsat for bl.a. kriminalitet, hvilket skaber et utrygt byrum, for de der ikke tiltrækkes af livet i skyggerne.

De nye byggeriers høje husleje påvirker til gengæld ikke kun virksomhederne i et område, men kan også have en effekt på hvilke mennesker der flytter ind. En stor del af mysteryteksten er farvet af denne problemstilling, da lejekontrakten har restriktioner der foreskriver at der kun må bo to voksne i lejemålet, men disse restriktioner viser sig at kunne være svære økonomisk at overholde for bl.a. studerende og arbejdsløse:

“Flytningen havde vist sig at være en god anledning til at min irske partner Conor, kunne flytte til Danmark og bo med os, da huslejen alligevel var mere end vi kunne betale på to gange SU og studiejob. [...]

13.131 kr. divideret ud på to RUC-studerende og en arbejdsløs immigrant var på grænsen, men uden de store valgmuligheder, tog vi glædeligt imod tilbuddet” (Bilag 7, s. 5).

Igennem mystery-teksten bliver den dyre parkering også præsenteret som en udfordring for området, da vi opdager at vi ikke er de eneste som har udfordringer med parkeringen (Bilag 7, s. 23). Selvom der er mange beboere fra Grønttorvet, der har købt parkeringslicenser- eller pladser, er der en stor del der benytter sig af de gratis parkeringspladser i området ved Søndervangen. Dette munder næsten ud i en nabostrid hvor beboerne på Grønttorvet mistænker at nogle af beboerne fra Søndervangen er begyndt at ridse de biler der parkeres i deres område. Konflikten kan sættes i relation til en af Jacobs antagelser, om at store byggeprojekter som Grønttorvet, ofte er bygget ud fra en utopisk præmis eller med et snævert beboersegment i tankerne. Det er ikke muligt at sige, hvorvidt det har været hensigten eller om projektudvikleren ikke har været opmærksom på at fx ikke alle beboere har råd til at betale for parkering. Uanset hensigten er det en konsekvens vi kan observere, er opstået, af den måde der er planlagt og bygget på.

Igennem mystery-teksten bliver parkering også præsenteret som en udfordring for området, både økonomisk og pladmæssigt (Bilag 7, s. 24). Inde på Grønttorvet er der generelt betalingsparkering eller tidsbegrænsning, hvor områderne der støder op til, primært har haft ubegrænset og gratis parkering. På Grønttorvet købte de beboere der kunne og ville, enten parkeringstilladelser eller private pladser i parkeringskældrene under parken og nogle af ejendommene:

“Skulle man være sikret en plads måtte man altså købe en privat plads i kælderen til 175.000kr. Så i stedet begyndte vi at parkere i Søndervangen, på den modsatte side af Retortvej. Området var et gammelt parcelhuskvarter, hvor der var gratis parkering lidt endnu og på de små veje var der så mange biler parkeret, at det var ét stort hvirvar” (Bilag 7, s. 24).

Jacobs beskriver hvordan forstæderne uden den nødvendige vitalitet, hverken vil kunne beskytte sig imod eller rumme de friktioner der opstår når en storby presser på. Valby er i dag en bydel som stadig har forstadsområder, medens der også kommer mere og mere infrastruktur, der bringer storbyens kompleksitet med sig. Det er denne proces vi kan se mellem Søndervangen og Grønttorvet, og det er interessant at se hvordan villakvarteret forsøger at beskytte sig imod især de mange nye biler. Her ser jeg bilerne som et symptom på storbyens indtrængen.

I mystery-teksten er der en lang række af eksempler på ridsede biler efter de har parkeret i villakvarteret Søndervangen. Bilridserne kan ses som en måde at kæmpe imod storbyens indtrængen. De er repræsentationer af friktion, og de sætter fokus på den utilstrækkelighed der er opstået af planlægningen. Det er et forsøg på at skabe en forandring, og det lykkedes måske endda med at stoppe bilernes indtrængen. Mest af alt fordi kvarteret har fået indført beboerlicens, hvorfor Grønttorvets beboere nu risikerer bøder, hvis de parkerer derinde (Bilag 7, s. 23).

Hvis ikke Grønttorvet følger med i den voksende storbys udvikling, og forsøger at løfte opgaven, så kan området risikere at beboere der ikke vil eller kan betale for parkering, bliver nødt til at flytte. Dette kan have konsekvenser for hvem der kan bo i og bruge byen, og i sidste ende kan det kompromittere diversiteten.

Som fremlagt tidligere, argumenterer Jacobs for, at de nybyggede semi-forstæder står overfor en udfordring, så snart byen de er tilknyttet til, begynder at vokse. Ifølge hende, skyldes det at de muligvis ikke har den nødvendige vitalitet til at tilpasse sig storbyens udfordringer. Dette gælder ikke kun Søndervangen, da Grønttorvet, med dens åbne terrasser og de store porte der er oplagte til tilfældige møder, kan ses som en slags landsby i byen. Dette kommer til udtryk da storbyens friktion og menneskers forskellige værdier, eroderer beboernes følelse af tryghed og skaber en 'os mod dem'-diskurs. I mystery-teksten kommer disse forskelligheder til udtryk primært gennem refleksionernes baseret på opslagene fra den interne Facebook-gruppe for beboerne (Bilag 7, s. 25). Specielt i min sidste tid på Grønttorvet kæmpede beboerne med tyverier fra de åbne terrasser, cykeltyverier der mindede om organiseret kriminalitet, mistænkelige møder der indikerede salg af stoffer, og narkomaner der fixede i parkeringskælderen (Bilag 7, s. 29).

Jacobs peger på, hvordan vitalitet i byen er essentiel for, at byen kan omstille sig og finde løsninger, på de udfordringer de står overfor. De udfordringer bydelen oplever, er et udtryk for, at de vitalistiske kræfter eksisterer og gør deres indtog, men måden det bliver italesat og håndteret kan være et udtryk for, at bydelen hverken kan eller vil rumme det. Man kan med andre ord sige, at der finder friktioner og forhandlingsprocesser sted, men at det er diskutabelt hvorvidt området har kapaciteten til at rumme friktionen og lade disse nye udvekslinger danne basis for forandring.

Opsamling på analysen

Området Grønttorvet er i empirien karakteriseret af en monotoni som går igen på flere planer, både i den fysisk-materielle og sociorumlige organisering. Monotonien viser sig bl.a. i den fysiske organisering af området gennem gentagelser og ensformighed i materialer, farver, strukturer og elementer. Både de situerede autoetnografier og go along'en viser hvordan både Marie og jeg sætter pris på æstetikken og funktionelle aspekter i de enkelte elementer, men at det er områdets måde at performe som helhed, der får det til at fremstå firkantet, kasset og kedsommeligt for os begge. Rummets performativitet konstitueres af bl.a. atmosfæren, de italesatte narrativer, reguleringer og subjektive fortolkninger i en relationel og dynamisk tilstand. Det er en situeret praksis, hvorfor det afhænger af hvad der foregår. Den monotone æstetik vækker en frustration i os begge, da det påvirker og sætter rammen for oplevelsen af byrummet, som værende begrænsende for sanser, tanker og handlinger. Især mystory-teksten viser, hvordan det er svært, for mig at påvirke og forandre det fysiske rum, da afvigelser fra den homogene æstetik stikker ud eller vurderes som uønskede i relationen med resten af rummet. Ligeledes ses det hvordan der også er opsat regler for indretningen af en del af lejemålene i området, hvilket yderligere opleves som begrænsende faktorer for nogle individers mulighed for selvudfoldelse. Dog er der rigelig plads til medbestemmelse indenfor de fælles rammer der er fastlagt på forhånd, hvilket bl.a. kan ses hos de beboere der organiserer sig for retten til flere skraldespande i området eller får stablet fællesarrangementer på benene. Det lader altså til at den fysiske organisering af rummet tillader medbestemmelse og giver plads til at beboerne kan påvirke både det sociale og

det fysiske rum og gøre det til deres 'eget'. Det ses dog også hvordan ændringer der går i en modsatte retning end den normative, ofte modarbejdes.

Det monotone er suppleret af små forskelle mellem bygningerne, men da der ikke eksisterer egentlig variation eller diversitet i området, virker disse forskelle overfladiske for både Marie og jeg, og de udviskes i det overordnede monotone udtryk. Go-along'en viser hvordan det ensformige udtryk ligeledes kan bidrage til en følelse af kaos, som er medvirkende til at skabe en forvirring hos Marie, da hun bevæger sig rundt i området.

De fysisk-materielle og de sociorumlige sammenføjninger vidner om, at kapaciteten for et grundlæggende diverst mulighedsrum på Grønttorvet, ikke er optimal. Der er gode muligheder for tilfældige møder og etableringer af sociale netværk beboerne imellem, ligesom fællesskabet i høj grad bliver dyrket. Dette risikerer dog at opstå som et lukket fællesskab for beboere, der bl.a. eksisterer i kraft af den interne Facebook-gruppe og de organiserede fællesskaber, som fx havefællesskaberne på især de aflukkede tagterrasser. Disse fællesskaber kan yderligere have en iboende ekskludering, grundet de økonomiske regulativer som fx husleje og parkering. Som i forrige afsnit, er der en præmis om at rummet performer, hvilket også vil sige at det særligt tiltrækker bestemte segmenter og frastøder andre, hvilket kan mindske mulighederne for diversitet beboerne imellem. I analysen fremhæves det hvordan områdets rumlige organisering ikke inviterer til bevægelse nabolagene imellem, ligesom diversiteten i området også besværliggøres af at områdets primære funktion er til beboelse, hvilket mindsker mulighederne for at beboere og besøgende kan blandes på kryds og tværs, og skabe nye sammenføjninger. Det er dog ikke muligt at sige med sikkerhed ud fra empirien hvorvidt de tomme lokaler og gader i området skyldes manglen på primære funktioner.

Det nybyggede byrums iboende tilblivelsesmuligheder afhænger bl.a. af dets forandringskapacitet. Det er i det ikke-definerede rum at forandring har gode muligheder for at finde sted, der hvor forhandlingsprocesser kan finde sted. De liminale rum giver plads til alternative praksisser, som fx kunstnerkollektivet the Friendzone der var havde sit virke på Grønttorvet i mellemtiden mellem gammelt og nyt. Det liminale, det ikke-udfyldte og friktionerne inviterer til forhandlingsprocesser om rummets sammenføjninger. I denne

analyse har vi set indikationer på at der foregår udfyldninger af de tomme rum (både de fysiskmaterielle og socio-kulturelle) som en del af en sribningsproces. Selve analysen er et billede af rummet som processuelt og i en fortløbende forhandling, hvilket kræver at man må give slip på en entydig og fastlåst rumforståelse. Byrummet består af tilblivelsesprocesser, hvorfor de aspekter der her er afdækket, kan være rekonfigureret i nye sammenføjninger efterfølgende. Alligevel er det muligt at se gentagelserne og identificere disse, som i indeværende er brugt til at udforme en situeret og temporær rumanalyse. Forhandlinger af rummets betydning og brug er at finde på Grønttorvet, og de processer er ofte ikke noget der munder ud i en ændring af det socio-kulturelle eller fysiskmaterielle. Der foregår med andre ord forhandlinger, dog formår de ofte ikke at ændre de grundlæggende værdisæt og normer der er overvejende for den nye bydel, men forbliver i stedet en slags debat, en kommentar på det eksisterende uden at det medfører en egentlig ændring.

Kritiske refleksioner

En af analysens begrænsninger, er at finde i empiriindsamlingen, hvor de personlige beretninger udelukkende er indsamlet gennem to informanter, hvoraf jeg er den ene. Den anden informant som personligt har bidraget i form af go-along'en og et efterfølgende uddybende interview, har også givet udtryk for, at monotoni i det byggede miljø, efter hendes opfattelse ikke er ønskværdigt. Ser vi på denne grundlæggende kritik af de fysiskmaterielle strukturer, der ligger i empirien, er det et essentielt perspektiv at der er en følelse af ubehag der kommer af en utilfredshed med tingenes tilstand. Dette ubehag er et tveægget sværd, da det på den ene side i høj grad har været drivkraften bag undersøgelsen, og på den anden side bringer en risiko for at miste den akademiske distance til feltet hvis det bliver en kritik baseret på smagsdommeri.

De resterende data er indhentet fra officielle dokumenter vedrørende et lejemål i en af ejendommene på Grønttorvet, samt fra en online platform i et lukket forum. Dette betyder, at sorteringsprocesserne omkring hvilke data der har været relevante, er påvirket af mine evner til at forholde mig videnskabeligt, kritisk og analytisk.

Det der tillægges vægt i empirien, er i høj grad aspekter der bringer utilfredsheden og de indikationer på de sociokulturelle normer der eksisterer omkring Grønttorvet. Nogle af disse aspekter er dog ikke direkte generaliserbare, men er blot et udtryk for nogle af de aspekter der er at finde. For eksempel reflekterer Marie i go-along'en over at den nye bydel ikke har fået sit eget liv endnu, og at dette kan være et udtryk for manglende vitalitet, men kan også blot være fordi området er nyt og der ikke har været 'nok' forhandlinger og friktioner heri. Yderligere stammer de data der er at finde på Facebook-gruppen for beboere, fra input fra de beboere som er på sociale-medier og som vælger at engagere sig i debatterne.

Der er uden tvivl beboere der er tilfredse med området, men denne opgave drejer sig ikke om hvorvidt man kan have et behageligt liv der, men mere om hvorvidt de alternative praksisser kan sameksistere med de normative praksisser i den nye bydel. Det kunne styrke og nuancere perspektivet på, de tilblivelsesprocesser for vitalitet der er i området, hvis jeg fx havde fået nogle af Grønttorvets beboere til at bruge mit undersøgelsesdesign som ramme for en udforskning af bydelen.

Denne analyse har handlet om at finde markører for sammenføjningerne, narrativet, friktionerne og relationerne, ikke blot for at beskrive hvad Grønttorvet er for en bydel, men også fordi disse nedslagspunkter kan give et billede af hvorledes der foregår forhandlinger, hvilket kan pege på områdets forandringskapacitet. Forhandlingerne og tilblivelserne, kan udpege eller reaktualisere nogle af de aspekter man kan tilgå byrummet med fremadrettet, for at fordre vitalitet. Jeg vil i et senere afsnit, forene analysens aspekter med specialets øvrige koncepter introduceret i teorien og de foregående forståelser for byen beskrevet i problemfeltet. Det vil blive brugt som grundlag for en sammenfatning af, hvordan man fremadrettet kan tilgå udviklingen af byrum performativt.

Diskussion og perspektivering

Analysen viser hvordan monotonien er at finde både i den fysiske organisering af Grønttorvet og i lejekontraktens regulativer, og hvilke ødelæggende konsekvenser det har

for vitalismens mulighed for at blomstre op gennem sprækkerne og give området sit eget liv. John Pløger argumenterer i den forbindelse for hvordan der fra nutidens byplanlæggeres side ligger en fejlslagen antagelse om at 'ordentlige' bygninger, det vil sige firkantede, kassede og dyrt købte boliger, skaber 'ordentlige' mennesker, men retten til individualitet og lysten til forandring og friktion kan ikke sådan tæmmes (Pløger 2015, s. 130). Som det kan ses af analysen, er det fysisk-materielle og det sociokulturelle i en konstant dialektisk relation med hinanden, men det er ikke ensbetydende med at menneskers vilje og lyst til individualitet kan styres gennem den rumlige organisering. Lysten til- og behovet for- forskellighed og individualitet forsvinder ikke ved at lukke øjnene, stikke fingrene i ørerne, og håbe at folk indordner sig.

Frem for at forsøge at disciplinere folk, og satse på at ordentligheden og monotonien smitter af på de mennesker som omgives af det, bør man som byplanlægger i stedet forsøge at øge mulighederne for at byen kan optage nye kræfter og idéer ved at styrke vitalismen. Én af konsekvenserne ved at ignorere eksistensen af dem som skiller sig ud fra det planlagte ideal, er at byen går glip af en gylden chance for at få evnen til at omstille sig, og udvikler sig til døde byer eller deciderede slumkvarterer uden evne til at indoptage og udnytte nye kræfter. Grønttorvet der kæmper med problemstillinger som narko-salg og cykeltyverier, er et eksempel på et nabolag der potentielt kunne være på vej i denne retning.

Man kan stille sig selv spørgsmålet; hvad er årsagen til denne skødesløse planlægning? Der er lagt op til muligheden for fællesskaber og for at få indflydelse på Grønttorvet, så beboerne sammen kan skabe en levende by. Men i sit interne fællesskab risikerer området at lukke sig om sig selv og miste evnen til at inkorporere nye impulser der kan skabe reelt liv. Bygningerne som ellers skulle være designet af forskellige arkitekter for at skabe et varieret udtryk, kan i realiteten kun prale med små overfladiske variationer mellem bygningerne, der skjuler manglen på reel diversitet.

“It may be that we have become so feckless as a people that we no longer care how things do work, but only what kind of quick, easy outer impression they give. If so, there is little hope for our

cities or probably for much else in our society. But I do not think this is so.” (Jane Jacobs; i Juul 2009, s. 17).

Den midlertidige periode mellem industri-kvarter og boligområde bliver udnyttet til at skabe midlertidige rum for vitale og kreative kræfter, indtil byggeriet kan gå i gang. Dette var tilfældet med de to kreative organer Et Andet Sted og the Friendzone på Grønttorvet, som også var med til at forme mine egne positive forforståelser om kvarteret inden indflytningen. Formålet med denne strategi er at skabe midlertidigt liv, vitalitet og hype omkring området, så det er eftertragtet af de potentielle købere og lejere når byggeriet står klar, men de gode betingelser for vitalitet bliver ikke værnnet om og ført videre. Vi er altså i gang med at skabe døde byer som ser levende ud.

John Pløger adresserer denne tendens, som han omtaler med det meget passende navn ‘zombie-urbanisme’ (Pløger 2015, s. 138). Zombie-urbanismen skaber byer der fokuserer på image-opbygning og på at bygge byer og boligområder til den rige middelklasse. De privatfinansierede byggeprojekter indgår ifølge Pløger, i en global konkurrence om at fremstå som den mest livlige, vitale og kulturelle by, og derfor kommer bymiljøerne hurtigt til at blive iscenesatte og gennemregulerede. En utilsigtet konsekvens er også at de nybyggede privatfinansierede byområder kommer til at minde mere og mere om hinanden, og mister det individuelle særpræg som kun reel diversitet og vitalitet i området kan skabe (Pløger 2015, s. 71). I analysen kommer Marie ind på denne problemstilling da hun beskriver hvordan “sådan nogle steder”, altså de nybyggede boligområder dukker op overalt i København (Bilag 1, s. 17). Monotonien og dens ødelæggende konsekvenser strækker sig altså længere end bare til Grønttorvets territoriale grænser.

Udover at være præget af monotoni og ensformighed, bliver der også i analysen redegjort for hvilke konsekvenser Grønttorvets kontrol og planlægning kan have for de beboere som ønsker at påvirke området i alternative retninger, og for potentialet for vitalitet. Selvom jeg selv og Marie kommer fra vidt forskellige baggrunde og har forskellige forståelser af hvad der er et succeskriterie for et boligområde, så er det vigtigt for os begge at der er mulighed og plads til at inspirationen kan blomstre og vores individuelle kreative kræfter kan slippes fri. Vi udgør begge potentiale for vitalitet fordi vi ønsker at påvirke vores omgivelser i en

personlig retning, men når omgivelserne ikke fordrer begæret og lysten til individualisering, opstår der et vitalistisk konfliktforhold. De begrænsninger som gennemregulerede boligområder sætter for dagen, kvæler det vitale og det liminales opblomstring, for den friktion og de sammenstød som styrker de vitale kræfter, har brug for plads til at eksistere og ske.

Ifølge Lektor i Human Geography, Henrik Gutzon Larsen & Lektor i Kulturgeografi, Anders Lund Hansen, eksisterer denne plads i byens forfald, hvor den midlertidige manglende kontrol og regulering inviterer til "kreativ destruktion" (Larsen & Hansen 2012, s. 144). Her skabes der momenter hvor der er plads til at kreativiteten og de alternative og eksperimentelle livsformer kan udfordre byens rammer og udvide forståelsen af hvad byen er og kan være. Det liminales kræfter kan, som det var tilfældet på Grønttorvet, anvendes som et redskab til at skabe fascination og tiltrække opmærksomhed og hype for derefter at slippe dem løs mod nye midlertidige områder i forandring. Men kunne man forestille sig en by hvor det liminale er indtænkt fra starten, og er med til at sikre den vitalistiske bæredygtighed? En by som er planlagt med sammenstød, møder og krydsfelter som bestræbelser, og hvor dét at slippe kontrollen og lade byens kræfter tage over kan lade sig gøre uden at byplanlæggere og projektudviklere får et kollektivt angstanfald?

Hvis det skal kunne lade sig gøre at planlægge for at det uplanlagte kan få plads, må vi først begrave den forældede antagelse om at byer er statiske og forudsigelige enheder der på magisk vis er upåvirket af konceptet 'tid'. Det fysiske rum må fra starten være ufuldstændigt og dynamisk, og skal forstås som en proces frem for et færdigt produkt. Her er der brug for konkrete værktøj og metoder der løbende kan anvendes til at sikre at kapitalistiske kræfter ikke overtager denne proces, og demokratisk medbestemmelse løbende sikres.

Situationisterne var, som tilhængere af den flydende planlægning, interesserede i hverdagslivet og det levede byrum som det metodiske udgangspunkt til at skabe gode og vitale byer. John Pløger og professor ved Institut for Mennesker og Teknologi ved Roskilde Universitet, David Pinder, argumenterer for at vi bør lade os inspirere af de situationistiske metoder for at forstå hvordan byen opleves af subjektet, og hvordan subjektets oplevelser,

fortolkninger og refleksioner kan anvendes i en konstant revurdering af retningen for bylivet (Pinder & Pløger 2009, s. 8). Ifølge situationisterne, har hverdagslivet potentiale til at hjælpe os med at forstå hvordan subjektet tillægger sin omverden betydning og mening, og det sansende og fortolkende subjekt kan derfor bidrage med flere kreative kræfter og potentialer for byen, end hvad der umiddelbart kan udledes af de fysiske strukturer som rummet er bygget op om (Pinder & Pløger 2009, s. 7). Som vi har set, ligger der en trang gemt i subjektet, som leder det til at overskride den gængse forståelse af hvad byrummet er og hvordan det skal bruges, det er begæret der driver de kreative kræfter, og disse kræfter kan udnyttes i byplanlægning gennem forskellige konkrete metoder.

Pinder og Pløger giver et par eksempler på hvordan situationisternes foretrukne metode, psykogeografien kan se ud i nutidens byplanlægningsprocesser. Et eksempel beskriver et initiativ fra New York i 2004 hvor posters og flyers blev delt ud, og folk blev opfordret til at lytte til deres følelser i forhold til deres fysiske omgivelser og svare på spørgsmål som 'Hvor ønsker du at være lige nu?' eller 'Hvad kunne ændres ved dette sted?' (Pinder & Pløger 2009, s. 7). Formålet var at få folk til at reflektere over deres egen forståelse af deres opfattelse af byen og dermed udfordre vanetænkningen og skruer op for kreativiteten. Det ellers ordinære og hverdagsagtige bliver således set og fortolket i et nyt lys for en stund, og her kan nye potentialer og betydninger opstå. Løbende performative events og initiativer som dette kan vække en ellers sovende by op, og sikre at vitale kræfter får luft under vingerne. Især den spontane kunst er brugbar i denne forbindelse, da kunsten kan udfordre og få os til at stoppe op og reflektere (Pinder & Pløger 2009, s. 10).

Men det er ikke nok at indtænke løbende forandring og medskabelse for at sikre den levende by. Som analysen viser, har planlægning af Grønttorvet været farvet af idéen om en bydel som afgrænset fra andre bydele, frem for en del af et organisk rhizomatisk netværk. Dette skaber byer inddelt i zoner efter funktion eller social klasse, og besværliggør den diversitet og de sammenføjninger som er afgørende for vitaliteten. En måde at overkomme denne forestilling er at begynde at forstå byer og bydele som grænseløse momenter der kan udnytte de lokale vitale kræfter til at tiltrække besøgende. Inspireret af den Australiske arkitekt Kim Dovey, foreslår Pinder og Pløger her at byen i stedet for at blive opdelt i zoner efter funktion, kan opdeles i løse tematiske bobler som

‘uddannelse’, ‘rekreation’ eller ‘bio-helbred’ (Pinder & Pløger 2009, s. 10). Men frem for at forstå inddelingen som statisk, bør boblerne hellere forstås som med potentiale til at udvikle sig til flydende strømme hvor idéer, mennesker og kultur mødes og arbejder sammen på kryds og tværs (Dovey 2005, s. 133).

Formuleringer for vitalistisk planlægning

De følgende råd er skabt ud fra en overbevisning om, at det er i byplanlæggeres interesse at stræbe efter en mangfoldig og vitalitetsdygtig by. Der ligger en iboende forståelse af at byudviklingen skal være til og for mennesker, og have dette i højsædet frem for en kapitalistisk styret planlægning. Disse anbefalinger bygger på erfaringer om, at det byggede miljø kan begrænse kapaciteten for vitalitet unødigt pga. uhensigtsmæssig planlægning, der alt for ofte underminerer vigtigheden af at skabe mulighedsrum for løbende forandringsprocesser og sikre reel mangfoldighed.

Bæredygtige byrum - også på længere sigt

- Der skal tilstræbes, at skabe byrum der kan rumme mangfoldige og vitale kræfter, som selv kan generere forandring uden om de planlagte strukturer.
Bæredygtigheden er her ikke kun relateret til at planlægning og bygge-praksisser skal adaptere et natur og miljøorienteret værdisæt, men også for områdets evne til at forny sig selv.
- Der bør herske en villighed til løbende at reflektere over normative strukturer der er en del af baggrunden for prioriteringer for- og forståelser af byen.

Inddrag nærområdet og borgerne deri

- Når der planlægges eller skabes forandringer i byrummet, skal de omkringliggende aktører medtænkes i processen således at der åbnes op for et mulighedsrum for nye forbindelser, relationer og involverede lokalaktører.

Skab mulighedsrum for diversitet

- Der skal tilstræbes en mangfoldig beboersammensætning der fordrer social, økonomisk og kulturel diversitet, bl.a. gennem blandingen af nye og gamle bygninger.
- Der skal medtænkes en reel variation i boligmassen og dens arkitektoniske udtryk, hvilket tiltrækker og rummer en mangfoldighed af måder at organisere sig i byen på.

Understøt relationers fysiske organisering

- Der skal planlægges for mennesket og det levede liv på gadeplan, så der skabes byrum der fordrer til dannelse af fællesskaber og møder, fx ved at sikre tilstedeværelsen af mindre stræder, og mange gadehjørner med plads til at man får sig en snak med naboerne.
- Det levende byliv kan understøttes ved bl.a. en fortætning af mennesker, hvilket bidrager til et levende gadeliv og øget tryghed i byen. Dette kan opnås bl.a. gennem forskellige sammensætninger af boligformer, der kan rumme et mangfoldigt beboersegment.
- Dette hænger sammen med at byens kvalitet kan styrkes ved at have forskellig brug af forskellige aktører, på forskellige tider - et naturligt flow af mennesker til at holde øje med og holde liv i byen.

Litteraturliste

Bøger:

Deleuze, G. & Guattari, F., 1987. *A Thousand Plateaus*. Minneapolis: University Minnesota Press.

Deleuze, G. & Guattari, F., 1994. *What Is Philosophy?* New York: Columbia University Press.

Dover, K., 2005. *Fluid City. Transforming Melbourne's Urban Waterfront*. London: Routledge.

Holland, E., 1999. *Deleuze and Guattari's Anti-Oedipus: Introduction to Schizoanalysis*. London: Routledge.

Jacobs, J., 1961. *The death and life of great American cities*. 1. Udgave. New York: Random House.

Juul, H., 2009. *Byens Rum 2 - Det kendte i det fremmede*. København: Fonden til udgivelse af Arkitekturtidsskrift.

Latour, B. & Porter, C., 1993. *We have never been modern*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Pløger, J., 2015. *Den vitale byen*. Oslo: Scandinavian Academic Press.

Schechner, R., 1977. *Essays on performance theory*. New York: Drama Book Specialists.

Kapitler i bøger:

Andersen, J., 2007. Empowermentperspektivet i planlægning. I: A. Jensen, J. Andersen, O. Hansen & K. Nielsen (red.), *Planlægning i teori og praksis*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag, s. 46-62.

Denzin, N., 2014. A Clarification of Terms. I: *Interpretive autoethnography*. 2. Udgave. Los Angeles: SAGE.

Denzin, N., 2014. Assumptions of the Method. I: *Interpretive autoethnography*. 2. Udgave. Los Angeles: SAGE.

Denzin, N., 2014. Interpretive Guidelines. I: *Interpretive autoethnography*. 2. Udgave. Los Angeles: SAGE.

Denzin, N., 2014. Reading and Writing Interpretation. I: *Interpretive autoethnography*. 2. Udgave. Los Angeles: SAGE.

Denzin, N., 2014. Selves, Stories, Experiences. I: *Interpretive autoethnography*. 2. Udgave. Los Angeles: SAGE.

Kusenbach, M., 2018. Go-Alongs. I: U. Flick (red.), *The SAGE Handbook of Qualitative Data Collection*. London: SAGE, s. 344-361.

Larsen, H. G., & Hansen, A. L., 2012. Retten til byen. I: J. Andersen, M. Freudendal-Pedersen, L. Koefoed & J. Larsen (red.), *Byen i bevægelse: Mobilitet - politik - performativitet*. Roskilde Universitetsforlag, s. 131-147.

Meloncon, L., 2018. Bringing the Body Back Through Performative Phenomenology. I: L. Meloncon & S. J. Blake (red.), *Methodologies for the Rhetoric of Health & Medicine*. Routledge, s. 96-114.
http://tek-ritr.com/wp-content/uploads/2018/10/bringing_the_body_back.pdf

Pinder, D. & Pløger, J., 2009. Hverdagslivets magi, kunst og planlægning. I: H. Juul & J. Pløger, (red.), *Byens Rum 1.5*. Juul Frost Arkitekter, s. 6-11.

Videnskabelige artikler:

Bridger, A., 2013. Visualising Manchester: Exploring New Ways to Study Urban Environments with Reference to Situationist Theory, the Dérive, and Qualitative Research. *Qualitative Research in Psychology*, 11(1), s. 78-97.

Latour, B., 2004. Why Has Critique Run out of Steam? From Matters of Fact to Matters of Concern. *Critical Inquiry*, 30(2), s. 225-248.

Tolich, M., 2010. A Critique of Current Practice: Ten Foundational Guidelines for Autoethnographers. *Qualitative Health Research*, 20(12) s. 1599–1610.

Turner, P. & Turner, S., 2009. Triangulation in practice. *Virtual Reality*, 13(3), s. 171-181.

Kusenbach, M., 2003. Street Phenomenology. *Ethnography*, 4(3), s. 455-485.

Debatindlæg:

Willacy, S., 2020, 22. September. Kærlighed til byen er ikke bevarende lokalplaner, hvor bykernerne lægges under en osteklokke. *Byrummonitor*. Lokaliseret på <https://politikenbyrum.dk/Debat/art7930578/K%C3%A6rlighed-til-byen-er-ikke-bevarende-lokalplaner-hvor-bykernerne-l%C3%A6gges-under-en-osteklokke>

Maegaard, C., 2020, 5. Oktober. Vi arkitekter har også et medansvar for, at den moderne arkitektur har udviklet sig til kassebyggerier. *Byrummonitor*. Lokaliseret på <https://politikenbyrum-dk.ep.fjernadgang.kb.dk/Debat/art7946941/Vi-arkitekter-har-ogs%C3%A5-et-medansvar-for-at-den-moderne-arkitektur-har-udviklet-sig-til-kassebyggerier>

Kandidatspecialer:

Andersen, J. F. & Mogensen, A. H., 2008. *Grønttorvsgrunden*. København: Københavns Universitet. Hentet fra: https://curis.ku.dk/ws/files/7695995/speciale.pdf?fbclid=IwAR3DnaTo6JjwfRWm3vu-9vR0quUb4QTzr0JjMvEzMMj_z39gPSuz8MjPVpo

Udgivelser fra Københavns Kommune:

Københavns Kommune, 2019. *Lokalplan 462*. Hentet fra:
https://dokument.plandata.dk/20_3524130_1552378914712.pdf

Københavns Kommune, 2018. *Analyse af tilgængeligheden på boligmarkedet i København*. Hentet fra:
https://www.kk.dk/sites/default/files/analyse_af_tilgaengeligheden_paa_boligmarkedet_i_koebenhavn_ren.pdf

Københavns Kommune (2017). *Københavns Arkitekturpolitik 2017-2025*. Hentet fra:
<https://www.kk.dk/sites/default/files/edoc/a88eddd7-7914-4bec-bf18-3efaec6ec827/70698300-8c5a-47ea-8d38-7a77a763eb2c/Attachments/17275875-22820649-1.PDF>

Hjemmesider:

Arkitekturoprøret. 2019. *Om os*. <https://www.arkitekturoproeret.dk/about-us/>

Bellakvarter Projektselskab. 2021. Bellakvarter. <https://bellakvarter.dk/>

Danica Pension. 2021. Fremtiden. <https://sluseholmen.dk/fremtiden/>

FB Gruppen A/S. 2021. Grønttorvet. <https://groenttorvet.dk/>

Københavns Kommune (2021). Byggesagsarkiv.
<https://public.filarkiv.dk/101/#e=1&p=eyJvbnFZpZXdlck1vZHVvZSI6e319>

Udviklingselskabet Carlsberg Byen P/S. (2021). Nye boliger i fredet fabrik.
<https://www.carlsbergbyen.dk/>